

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN TOPLUMSAL
CİNSİYETÇİLİĞE BAKIŞ AÇISININ KARŞILAŞTIRILMASI VE
BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİ**

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nadide DUMANLI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İbrahim Ömer SAATCIOĞLU

İSTANBUL – 2020

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Nadide DUMANLI
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Toplumsal Cinsiyetçiliğe Bakış Açılarının Karşılaştırılması ve Benlik Saygısı İle İlişkisi
- ENSTİTÜ** : T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 04.02.2020
- SAYFA SAYISI** : 68
- TEZ DANIŞMANLARI** : Prof. Dr. İbrahim Ömer SAATÇIOĞLU
- DİZİN TERİMLERİ** : Benlik kavramı, Benlik saygısı, Cinsiyet, Toplumsal cinsiyet
- TÜRKÇE ÖZET** : Toplumsal cinsiyetçilik erkeğin egemen olduğu toplumlarda, kadına karşı gösterilen olumsuz tutum ve davranışların sosyal hayata yansımalarıdır. Benlik saygısı birçok kuramcı tarafından yorumlanmıştır ancak genel bir tanım yapacak olursak bireyin kendini tanıması, kabul etmesi, yeterli, değerli görmesi, sevmeye ve sayılmaya değer olduğunu düşünmesiyle ilişkilendirilebilir. Benlik saygısının düzeyi herkeste farklılık göstermektedir. Bu araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ile toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açıları incelenecek, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği uygulanarak benlik saygıları ölçülecektir. Çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açıları karşılaştırılacak ve benlik saygısı ile ilişkisi araştırılacaktır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Nadide DUMANLI

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN TOPLUMSAL
CİNSİYETÇİLİĞE BAKIŞ AÇISININ KARŞILAŞTIRILMASI VE
BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİ**

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nadide DUMANLI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İbrahim Ömer SAATCIOĞLU

İSTANBUL – 2020

BEYAN

Bu tezin/projenin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

NADİDE DUMANLI

...../...../2020

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Nadide DUMANLI 'nın “Çalışan Ve Çalışmayan Kadınların Toplumsal Cinsiyetçiliğe Bakış Açısının Karşılaştırılması ve Benlik Saygısı İle İlişkisi” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

_____
Prof. Dr. İbrahim Ömer SAATCIOĞLU
(Danışman)

Üye

_____
Doç. Dr. Canan TANIDIR

Üye

_____
Doç. Dr. Engin Emrem BEŞTEPE

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / .... / 2020

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açılarının karşılaştırılmasının yanı sıra benlik saygısı ile ilişkisinin değerlendirilmesi, benlik saygısının ve toplumsal cinsiyetçiliğin birbirine etki eden kavramlar olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Toplam 180 kadın olmak üzere 90 çalışan 90 çalışmayan kadınla yapılan bu araştırmada Rosenberg Benlik Saygısı öleği, elişik Duygulu Cinsiyetçilik öleği ve Sosyodemografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizi için Anova testi, T- testi, Person Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Benliğin, benlik saygısının oluşmasında ve gelişmesinde birçok faktörün etkisi vardır. Bu konuda kuramcılarının hem fikir olduğu konulardan biri benliğin ve benlik saygısının küçük yaşlardan itibaren oluşmaya başladığıdır. Cinsiyet doğuştan gelse de cinsel kimlik kazanımı doğuştan kazanılmamıştır. Cinsel kimlikte tıpkı benlik ve benlik saygısı gibi sonradan gelişir. Bir ocuğun cinsel kimliğini kazanmasında toplumun etkisi vardır. Bu sebeple ortaya çıkan her kavram toplumdaki olaylardan etkilenmiştir. İnsan doğduğundan itibaren bir aileye sahip oluşu ve etrafıyla iletişim, etkileşim halinde olması benliğini, benlik saygısını, cinsel kimlik oluşumunu ve psikolojinin konusu olan birçok kavramın oluşmasına, gelişmesine, keşfedilmesine zemin hazırlayan bir etki yaratmaktadır. Her kültürde farklı inançlar ve inanışlar olduğunu görmekteyiz bu sebeple toplumsal cinsiyet rolleri farklılık göstermektedir. Bu farklar toplumun yargılarını oluşturarak genellenmesine ve kadını daha naif, korumaya muhtaç olarak görürken erkeği daha bireysel, kadını koruması gereken bir otorite haline gelmesine zemin hazırlamıştır. Bunun sonucu olarak toplumsal cinsiyetçilik ortaya çıkmış ve hayatın her alanında kendini göstermiştir. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgulara bakıldığında çalışmayan kadınların elişik Duygulu Cinsiyetçilik öleğinden daha yüksek puanlar aldıkları ve Düşmanca Cinsiyetçilik alt boyutunun kadınların benlik saygısına etki ettiği grlmüştür.

Anahtar Kelimeler : Benlik kavramı, benlik saygısı, cinsiyet, toplumsal cinsiyet

SUMMARY

In this study, it is aimed to compare the perspectives of working and non-working women on gender and also to evaluate the relationship between self-respect and whether self-respect and genderism are interrelated concepts or not. In this research, among those 180 women interviewed, 90 of which employed, Rosenberg the self-esteem measurement, Contrasting sexual emotions measurement and the Demographic data form have been used. To analyze the output, Anova test, T-test, Person correlation analysis has been used. Many factors are effective in the formation and development of selfness and self-respect. One of the ideas that theorists agree on is that selfness and self-respect begin to develop from an early age. Although gender comes from birth, sexual identity acquisition has not been acquired from birth. Just like self and self-respect sexual identity develops later. Society has an impact on a child's sexual identity. For this reason, every concept emerged has been affected by the society and the events in the society. Having a family since his birth, and that being in communication and interaction with others creates an effect that provides a basis for the formation, development and discovery of selfness, self-respect, sexual identity and many other concepts that are the subjects of psychology. We see that there are different beliefs and believings in every culture, so gender roles differ in the society. These differences paved the way for the generalization of the society by making judgments and making the man more separate and an authority that should protect the woman while seeing the woman more naive and in need of protection. As a result, genderism has emerged and manifested itself in every aspect of life. When looked at the findings that were gathered after the research, it can be seen that unemployed women got higher marks from Contrasting sexual emotions measurement and hostile sexism sub-dimension affected the self-esteem of women.

Key Words : Self concept, self-esteem, gender, social gender

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
11. ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
1.2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ.....	2
1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	2
1.4. KAPSAM VE SINIRLAR.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
2.1. CİNSİYET VE CİNSEL KİMLİK.....	4
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET.....	4
2.2.1. Toplumsal Cinsiyete Dair Teorik Yaklaşımlar.....	6
2.2.1.1. Biyolojik Teori.....	6
2.2.1.2. Bilişsel Gelişim Teorisi.....	7
2.2.1.3. Sosyal Öğrenme Teorisi.....	8
2.2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması.....	9
2.3. CİNSİYETÇİLİK VE TOPLUMSAL CİNSİYETÇİLİK.....	10
2.3.1. Tek Soyluluk.....	10
2.3.2. Kadınlar Üzerindeki Cinsiyet Ayrımcılığı.....	11
2.3.3. Kadınlara Yönelik Cinsiyet Eşitliğini Sağlama Çalışmaları.....	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	15
3.1. BENLİK VE BENLİK SAYGISI.....	15
3.1.1. Benlik Kavramının ve Benlik Saygısının Gelişimi.....	16
3.1.2. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler.....	17
3.1.3. Benlik Saygısı Düşük Ve Yüksek Bireylerin Kişilik Özellikleri.....	18

3.1.4.Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	18
3.2. BENLİK VE BENLİK SAYGISIYLA İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	18
3.2.1.Erik Erikson Psikososyal Gelişim Kuramı.....	19
3.2.2.Freud'un Yapısal ve .Psikoseksüel Gelişim Kuramı.....	21
3.2.3.Charles Horton Cooley Ayna Benlik Kuramı.....	24
3.2.4.Carl Rogers Fenomolojik Benlik Kuramı.....	25
3.2.5.William James Benlik Kavramı.....	26
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	28
YÖNTEM.....	28
4.1. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	28
4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	28
4.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	28
4.2.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	28
4.2.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	29
4.3 VERİLERİN ANALİZİ.....	30
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	32
BULGULAR.....	32
ALTINCI BÖLÜM.....	44
TARTIŞMA.....	44
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
KAYNAKÇA.....	49
EKLER.....	-

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

CEDAW : Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo1. Çalışan Kadınların Sosyodemografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	32
Tablo2. Çalışmayan Kadınların Sosyodemografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	33
Tablo3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	34
Tablo4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	35
Tablo5. Çalışan Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden Alınan Puanlara Etkisi	35
Tablo6. Çalışmayan Kadınların Sosyo-demografik Özelliklerin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden Alınan Puanlara Etkisi.	36
Tablo7. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Arasındaki Farka İlişkin Bağımsız Grup t Testi.....	36
Tablo8. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Roosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Arasındaki Farka İlişkin Bağımsız Grup t Testi	38
Tablo9. Çalışan Kadınlarda Roosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutları, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Puanlara İlişkin Pearson Korelasyon Analizi	38
Tablo10. Çalışmayan Kadınlarda Roosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutları, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Puanlara İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	40
Tablo11. Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyetçiliğin Benlik Saygısına Etkisi.....	42
Tablo12. Çalışmayan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyetçiliğin Benlik Saygısına Etkisi.....	42

EKLER LİSTESİ

EK-A : Demografik Bilgi Formu

EK-B: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

EK-C: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açılarını karşılaştırılmak ve benlik saygısıyla ilişkisini incelemek üzerinedir. Araştırma Çorlu ilçesinde yapılmış ve araştırmaya gönüllü olarak toplam 180 kadın katılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Sosyodemografik Formdan yararlanılarak, verilerin analizi için SPSS programı kullanılmıştır.

Tez çalışmamda bilgi, görüş ve önerileriyle araştırmama büyük katkılarda bulunarak yoluma ışık tutan, sabırla ve ilgiyle her zaman sorularımı yanıtlayan değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Ömer SAATÇİOĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın planlanmasında ilk adımları atmama yardımcı olan çok sevdiğim ve saygı duyduğum değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Kemal ER'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca yanımda olarak benden desteğini esirgemeyen, her zaman bana güvenen ve fedakarlıklarda bulunan annem Sevil DUMANLI, babam Mustafa DUMANLI ve kardeşim Mustafa Boran DUMANLI'ya teşekkür ederim.

Araştırmama gönüllü olarak katılan, beni güler yüzle karşılayarak evlerine misafir eden ve araştırmama katkı sağlayan Seymen mahallesi sakinlerine teşekkür ederim.

Hep yanımda olan, ölçeklerimin dağıtılmasında ve toplanmasında bana destek vererek çalışmama katkı sağlayan Ezgi Çisem TUNÇ ve ailesine teşekkür ederim.

Desteğini benden eksik etmeyen, karşılaştığım zorluklarda benimle birlikte çözüm yolları arayan, güler yüzüyle beni motive eden ve çalışmama katkı sağlayan Derya İLHAN ve ailesine, Funda EREN ORTA ve ailesine teşekkür ederim.

Araştırmamın bulgular kısmında bana titizlikle ve içtenlikle yardımcı olan kuzenim Dr. Ayla ALKIŞ'a teşekkür ederim.

Bu zorlu tez sürecinde beni yalnız bırakmayan, her zaman destekleyen çok değer verdiğim sevgili Ozan PALDUN'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

Cinsiyetçilik kadın ya da erkek cinsiyetine dair yapılan ayrımcılıkları kapsamaktadır. Toplumsal cinsiyetçilik ise erkek egemenliğinin olduğu toplumlarda kadına yapılan ayrımcılıkları, kadına karşı yapılan cinsiyet eşitsizliklerini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyetin kadına ve erkeğe yüklediği roller cinsiyet eşitsizlikleri meydana getirmektedir. Kadının konumunun güçlendirilmesine dair çalışmalar yapılsa da bu çalışmalar yeterli değildir. Cinsiyet eşitsizlikleri kadının iş alanındaki konumunu, siyasi alandaki konumunu ve toplumdaki yerini etkilemektedir. ¹Bu nedenle çalışmada çalışan ve çalışmayan kadınların bakış açıları karşılaştırılarak cinsiyetçiliğin iki grup tarafından nasıl algılandığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Benlik saygısı kişiden kişiye değişiklik göstermekte ve bireyin kendini nasıl algılayıp değerlendirdiğiyle ilgilidir. Yapılan araştırmalarda benlik saygısı düzeyinin yüksek olması bireylerin olaylara daha pozitif yaklaştığı, daha güçlü iletişim becerilerinin olduğu gibi bulgulara rastlanmıştır ve benlik saygısını etkileyen birçok faktör olduğu görülmüştür.² Bu nedenle çalışmada toplumsal cinsiyetçiliğin benlik saygısı üzerinde bir etkisi olup olmadığına bakılmıştır. Yapılan araştırmada kadınlardan oluşan bir grubun daha cinsiyetçi bir bakış açısına sahip olmasının ya da olmamasının benlik saygısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma daha önce köy olarak bilinen Çorlu'nun Seymen mahallesinde kadınlar üzerinde yapılmış ve iki grup oluşturulmuştur. Bu çalışmadaki kadınlar farklı meslek grupları, farklı yaş aralıkları, farklı eğitim düzeyleri, farklı gelir aralıklarına sahiptir.

---

¹ Dilek Malik, Evli Bireylerin Değer Yönelimleri ile Cinsiyetçilik Düzeylerinin Evlilik Uyumlarıyla Olan İlişkisi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s.17 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

² Metin Gördük, Diyay Ruh Sağlığı İlişkisinde Yaratıcılığın ve Benlik Kavramı Belirginliğinin Aracı Rolü, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s.23, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açılarını karşılaştırmak ve aralarındaki ilişkiyi incelemek, çalışan ve çalışmayan kadınların benlik saygısı düzeylerini karşılaştırmak ve toplumsal cinsiyetçilikle ilişkisini incelemektir.

1.2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Ataerkil bir toplumda yaşıyor oluşumuz ve toplumun kadın ve erkek cinsiyetine yüklemiş olduğu roller ve sorumluluklar cinsiyetçiliğe sebep olabilecek birçok kalıp yargıların oluşmasına ortam hazırlamıştır. Geçmiş yıllara bakıldığında kadınların okula gönderilmesi erkeklere oranla daha az rastlanılan bir durum olarak görülmektedir. Ayrıca yönetici pozisyonlarında çalışan kadınların azlığı, erken yaşlarda ve kendilerinden büyük erkeklerle evlendirilmeleri gibi durumlar toplumsal cinsiyetçiliği akıllara getirmektedir. Türkiye’de yapılan cinsiyet eşitsizliğini en aza indirebilmek için çalışmalara yapılmıştır. Bu çalışmalar ve yasalar sayesinde cinsiyet eşitsizliklerinde azalmalar görülsede toplumsal cinsiyetçiliğin varlığı, yok sayılmayacak bir düzeydedir.³ Bu nedenle çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğe ilişkin anlamlı bir fark bulunup bulunmadığı ve bunun hangi değişkenlere göre değişiklik gösterdiği, benlik saygısı düzeyi ile arasında bir ilişki olup olmadığı bu araştırmanın gidişatı için önemlidir. Gelecekte yapılacak çalışmalar içinde çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında ne gibi farkların olup olmadığını bu farkı neyin etkilediğini görmek o alandaki eksikliklerin giderilmesine katkı sağlayabilecektir. Bu araştırmanın belirli bir bölge içerisinde yapılmış olması çıkan sonuçların değerlendirilebilmesine, bölgedeki kadınların bilinçlendirilebilmesine fırsat vereceğinden bu araştırma Çorlu’nun Seymen mahallesinde yapılmıştır. Toplumsal cinsiyetçiliğin kadınlar üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu bu etkinin benlik saygısıyla bir ilişkisinin olup olmadığı bu tez için önem taşımaktadır.

---

³ Kate Whiting, “7 surprising and outrageous stats about gender inequality”
<https://www.weforum.org/agenda/2019/03/surprising-stats-about-gender-inequality/> (Erişim Tarihi: 24.04.2019)

1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Eğitim durumu kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açısını negatif yönde etkilemektedir.

H0: Sosyodemografik özellikler kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açısını etkilememektedir.

H2: Çalışmayan kadınların cinsiyetçilik düzeyleri çalışan kadınlardan yüksektir.

H0: Çalışmayan kadınların cinsiyetçilik düzeyleri çalışan kadınlardan yüksek değildir.

H3: Çalışan kadınların benlik saygısı düzeyi çalışmayan kadınlardan yüksektir.

H0: Çalışan kadınların benlik saygısı düzeyi çalışmayan kadınlardan yüksek değildir.

H4: Çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçilik düzeyleri benlik saygısı düzeylerini etkilemektedir.

H0: Çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçilik düzeyleri benlik saygısı düzeylerini etkilememektedir.

1.4. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma Çorlu'nun Seymen mahallesinde bulunan kadınları kapsamaktadır. Araştırma 18-65 yaş arası çalışmaya gönüllü olarak katılan çalışan ve çalışmayan toplam 180 kadın ile sınırlandırılmıőtır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Çeliőtik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Sosyodemografik Bilgi Formundan alınan bilgiler ve bu bilgilerden elde edilen bulgular ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. CİNSİYET VE CİNSEL KİMLİK

Dünya üzerinde bulunan her birey kız ya da erkek olarak dünyaya gelir ve cinsiyetlerine göre de bir nüfus cüzdanına sahip olur. Bireylerin hangi cinsiyete ait olduklarının belirleyicisi ise biyolojik ve fizyolojik özellikleridir. Bu özellikler; cinsel organ, sperm ya da yumurta üretebilme durumu, vücutta baskın olarak salgılanan hormon, doğurganlık, çocuk emzirebilecek olma halidir. Bir cinsiyete sahip olarak doğmak o toplumdaki cinsel kimliğimizi belirlemez çünkü cinsel kimlik, insanın kendisini iç dünyasında nasıl tanımladığı, anlamlandırıldığı ve cinsiyetini benimseyebilmesiyle alakalıdır. Cinsel kimlik bireyin doğuştan getirdiği cinsiyete göre oluşturduğu kişisel kimliktir.⁴

Cinsel kimliğin oluşumu doğumdan itibaren başlar, ergenliğe dek gelişmeye devam eder ve ergenlikle birlikte son şeklini alarak tamamlanır. Cinsel kimliğin gelişmesinde yeni doğan bebeğin hangi cinsiyete mensup olduğu önemlidir ancak yeterli değildir. Başta aile olmak üzere yeni doğanın çevresinde bulunan her birey cinsel kimliğin gelişmesine etki edecektir. Bebeğin büyümeye başlaması ve çevresinin değişmesiyle birlikte arkadaşlık ilişkileri, öğretmenleri, okuduğu kitaplar, izlediği filmler de dahil olmak üzere bireyin cinsel kimlik algısını şekillendirecek ve kimlik kazanımını etkileyecektir.⁵ Tüm bunlar bireyin biyolojik cinsiyetine ait bedenini, benliğini, duygularını kabul ederek benimsemesine ve davranışlarını, bakış açısını, tarzını şekillenmesine katkı sağlayacaktır. Erkek fizyolojisine sahip bir bireyin kendisini erkek olarak algılaması ve bir erkek olarak hissetmesi, kadın fizyolojisine sahip bir bireyin ise kendisini kadın gibi algılaması ve bir kadın gibi hissetmesi sağlıklı bir cinsel kimliğe sahip oluşunun göstergesidir.⁶

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET

İnsanlar yaşamlarını bir topluluk içerisinde devam ettirmişler ve birbirleriyle etkileşim içerisinde olmuşlardır. Kurdukları bu etkileşim ve iletişim sayesinde gelenek göreneklerini, inançlarını, dillerini, kanunlarını, yaşam tarzlarını oluşturmuşlar ve tarih boyunca edindikleri bilgileri, deneyimleri gelecek nesillere aktarmışlardır. Toplumda

⁴ Nafiz Bozdemir ve Sevgi Özcan, "Cinselliğe Ve Cinsel Sağlığa Bakış", **Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care**, 2011, 37-46, s.38

⁵ Emine Kürek, Cinsel Kimlik Gelişiminde Din Eğitiminin Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, OnDokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2012, s.38 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁶ Duygu Vefikuluçay vd., "Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları", **Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi**, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/hunhemsire/article/view/5000052934/5000050250> (Erişim tarihi: 29.04.2019)

her bireyin birbirinden farklı olması kendine has özelliklerini oluşturmasına ortam hazırlamaktadır. Bunca farklılığa ve farklı özelliklere rağmen insanlar toplumla bir bütün haline gelmeyi, topluma uyum sağlamayı ve topluma uygun davranış kalıplarına göre hareket etmeyi öğrenirler.⁷

İnsanoğlunun geçmişten bugüne gelecek nesillere aktarmış olduğu ancak zaman içerisinde değişikliğe uğrayabilen görüşlerine uyum sağlamak ve bu görüşlere göre hareket etmek toplumsal cinsiyeti oluşturmuştur. Toplumsal cinsiyette, o kültürün izlerini taşıyan kalıp yargılar kadın ya da erkek cinsiyeti üzerinden aktarılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet doğuştan getirdiğimiz bedene süreç içerisinde manevi anlamlar yükler.⁸ Kadınların ve erkeklerin kendilerine ve dış dünyaya olan tutumlarının, üstlendikleri rollerin ve sorumluklarının toplamıdır. Cinsel kimliğin ve kişilik özelliklerinin şekillenmesinde de etkilidir. Birçok araştırmada toplumsal cinsiyet kadınlık ve erkeklik olarak da tanımlanmıştır. Bunun sebebi kadınına yüklenen roller ile erkeğe yüklenen rollerin birbirinden farklı olması ve bu rollerin toplumsal cinsiyetin bir ürünü olmasından kaynaklıdır.⁹ Toplumsal cinsiyetin bireylere yükledikleri roller her ülkede ve toplumda değişiklik göstermektedir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet zaman içerisinde farklılık kazanarak yeniden şekillenebilir bir olgudur.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de bireylerdeki toplumsal cinsiyetin etkileri ailede ve küçük yaşlardan itibaren başlamaktadır. Toplumumuzda doğacak olan bebeğin cinsiyet belli olduğu andan itibaren ebeveynler bebek için alınacak kıyafetlerde renk seçimi yapmaya başlarlar. Kız için pembe, erkek için mavi renk esas alınır. Bebeğin oyuncakları, odasının rengi ve kullanılacak eşyalar ebeveyn tarafından doğacak bebeğin cinsiyetine göre belirlenir. Bunlar nesillerdir süregelen toplumsal cinsiyetin yansımalarıdır. Anne ve baba doğmamış bebeğin üzerine hayaller kurmaya ve geleceğini şekillendirecek planlar yapmaya başlar. Bebek doğup büyümeye başladıkça saçının boyu, kullanılan aksesuarlar, hitap şekilleri, cinsiyetine uygun olarak değişmeye başlar. İlerleyen yaşlarda cinsiyetine uygun hobilere, meslek seçimlerine dair yönlendirmeler başlar. Toplumsal cinsiyetin onlara uygun rollerinden etkilenen aile, benzer şekilde çocuklarını yetiştirmeye ve eğitmeye çalışır. Aile dışına çıktığımızda da yakın çevrenin ve toplumun çocuktan beklentisi cinsiyete yüklediği rolü çocuğun kabul etmesi ve yaşamını bu role uygun devam ettirmesidir. Bu doğrultuda bireyler cinsiyetlerinin getirdiği sorumluluklara göre davranabileceklerdir.

---

⁷ Yakup Coşku, “Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 2009, Cilt: 9, 117-140, s. 117-118

⁸ Orhan Bingöl “Toplumsal Cinsiyet Olgusu Ve Türkiye’de Kadınlık”, **KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 2014, 108-114, s.109

⁹ Duygu Vefikuluçay vd., “Perception of and Views on Gender Roles of Senior Students Enrolled at Kafkas University”, **Journal of Hacettepe University School of Nursing**, 2007, 26-38, s.27

Toplumun bir kızdaki beklediği kadınlık rolünü bir erkekte beklediği ise erkeklik rolünü benimsemesi ve ona uygun davranmasıdır. Kişi bunların aksi bir davranış gösterildiğinde toplum tepkisini belli eder. Onu dışlar, yargılar, rolünü kabullenmesi için zorlar, baskılar ya da onu bu role ikna etmeye çalışır.¹⁰

2.2.1. Toplumsal Cinsiyete Dair Teorik Yaklaşımlar

Toplumsal cinsiyet kavramı ilk defa 1972 yılında kullanılmıştır. Kendisi sosyolog ve yazar olan Ann Oakley çıkardığı ilk akademik kitabında toplumsal cinsiyet kavramına yer vermiştir. Kadın ve erkeğin arasındaki farklılıkları anlamak adınaysa birçok teori geliştirilmiştir.

Bunlardan bazıları şunlardır ;

- Biyolojik Teori
- Bilişsel Gelişim Teorisi
- Sosyal Öğrenme Teorisi
- Toplumsal Cinsiyet Şeması

2.2.1.1. Biyolojik Teori

Biyolojik teori, adından da anlaşılacağı gibi cinsiyetler arasındaki farklı davranışları biyolojik açıdan değerlendirir. Kadın ve erkeğin genetik yapısının, vücudunda salgılanan hormonların farklılıkları üzerinde durur.¹¹ 46 kromozomun içerisindeki cinsiyet hormonlarına bakıldığında kadınlarda “XX” erkeklerde ise “XY” olarak görülür. Östrojen ve testosteron hormonu kadında da erkekte de bulunur ancak kadında ve erkekte bulunma oranı birbirinden farklıdır. Östrojen hormonunun oranına bakıldığında kadınlarda daha fazla, testosteron hormonunun oranına bakıldığında ise erkeklerde daha fazladır. Bugüne kadar yapılan araştırmalarda kadın ve erkek beyni arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bununda cinsiyetler arasında bilişsel farklılıklara yol açtığı görüşü savunulmuştur. 1970’li yıllarda kadınların sözel yeteneklerinin erkeklerin ise mekânsal yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu fikri savunulmuş buna dayanarak performans gerektiren işlere erkekler uygun görülmüştür. Bu yıllarda erkekler kadınlardan daha başarılı bulunmuş, bu başarı ise erkeğin beyin yapısına ve hormonlarına atfedilmiştir.¹² Biyologlara göre kadın ve

¹⁰ Celalettin Vatandaş, “Toplumsal Cinsiyet Ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, 2007, 29-56 s.30

¹¹ Ayşe Nur Öztürk, Girişimci Kadınların Özel Alana Yükdikleri Anlamının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi Bolu Örneği, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2019, s. 46 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹² Bedia Kalemzer Karaca, Cinsel Yönelimin Cinsel Mitler Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Üzerindeki Etkisi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.20 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

erkeklerin biyolojik özelliklerine dayandırılarak yüklenen rollerdir. Bunlardan en önemlisi kadının çocuk doğurmaya uygun bir yapısının oluşu erkeğin bu duruma uygun bir yapısının olmayışıdır. Avcılık toplayıcılık dönemlerinde de erkekler avcılık kadınlar ise toplayıcılık rolünü üstlenmiştir. Kadının fiziksel olarak erkekten daha güçsüz olması çocuk bakımı ev işleri gibi rolleri kadının üstlenmesi uygun görülürken erkeğin fiziksel olarak güçlü oluşu onun ev dışındaki güç gerektirecek alanlara yönelmesi uygun görülmüştür. Cinsiyetler arası farklılıklar biyolojik özelliklere bağlandığında bu erkek üstünlüğünü işaret etmektedir. Bu nedenle bu görüş cinsiyetler arasındaki eşitliği zorlaştırır.¹³ Ancak biyoloji görüşü yanlısı feminist bir grup biyolojik farklılıkları kabul etmesine rağmen kadınların doğum yapabilmesi ve anne olabildiğini çok değerli olduğunu savunur. Kadınların özelliklerinin toplumun gelişmesi için örnek alınması gerektiği görüşündedir. Bu görüşü savunanlar kadın karşıtı olarak görülen biyoloji anlayışının yerine kadın için biyoloji anlayışını koyar.¹⁴

2.2.1.2. Bilişsel Gelişim Teorisi

Bilişsel gelişim teorisine göre sosyalleşmeye başlayan çocuk, kendi cinsiyetinin farkına varmaya başlayacak ve buna uygun davranışlar sergileyecektir. 1966 yılında Lawrence Kohlberg'in bilişsel gelişim teorisi üzerine kitap yayınlamıştır. Bu kitap toplumsal cinsiyetin nasıl geliştiğine dair Kohlberg'in ilk bilişsel görüşlerini içerir ve bu görüşler birçok gelişim psikolojisi kitabında yerini almıştır. Kohlberg cinsiyet rol gelişiminde aşamalı bir teori ortaya koymuştur. Bunların ilki cinsiyeti etiketleme aşamasıdır. Bu aşamada çocuk kendi cinsiyetini öğrenmiştir. Ancak bu dönemde daha çocukta cinsiyetin kalıcılığı ve değişmezliği kavranmamıştır. Örnek verecek olursak bu dönemde bir erkek çocuğu büyüyünce bir anne olacağını söyleyebilir. Bu dönem 2 yaşından 4 yaşına kadar gözlemlenebilir bazı kaynaklarda 2 yaşından 5 yaşına kadar gözlemlenebildiği yazmaktadır. İkinci aşama toplumsal cinsiyet sabitliğidir. Bu dönemde çocuk cinsiyetin sürekliliğini kavramaya başlar yani kızların büyüyüp kadın olacağını erkeklerin ise büyüyüp adam olacağını düşünebilir. Kız bebeklerin cinsiyeti aynı kalacak erkek bebeklerin cinsiyeti aynı kalacaktır. Ancak bu dönemde çocuk fiziksel görünümünden etkilenir. Fiziksel görünüm değiştiğinde kişinin ya da cinsiyetin değiştiğini düşünebilirler. Bu durum Piaget tarafından nesne sürekliliği olarak da adlandırılır. Bu durumda çocuk belirli bir özelliğe odaklanır örneğin nesne sürekliliğini henüz kazanmamış olan çocuk annesinin arkasına sakladığı oyuncuğun

¹³ Pelin Vargel Pehlivan, "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar Bir Literatür Taraması", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2017, Cilt:16 s.497-521, s. 504.

¹⁴ Ayşe Nur Öztürk, Girişimci Kadınların Özel Alana Yükledikleri Anlamının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi Bolu Örneği, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2019, s. 47 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

yok olduğunu, kaybolduğunu düşünür. Nesne sürekliliğini kazanmış ise oyuncuğun annesinin arkasında olduğunu bilir ve oyuncuğu annenin arkasında arar. Piaget'in kızı küçük kardeşini şapkalı bir bornozla gördüğünde onun kim olduğunu sormuş, bebeğin ismi ne demiştir. Annesi onun bir bornoz olduğunu söylese de tekrar bebeğin ismini sormuştur. Annesi kardeşini giydirdiğinde ise adını söyleyerek küçük kardeşinin geri döndüğünü ifade etmiştir. Piaget'in kızı bu örnekte bornoza odaklanmıştır. İkinci aşama olan toplumsal cinsiyet sabitliği 3 yaşından 5 yaşına kadar gözlemlenebilir. Üçüncü aşama toplumsal cinsiyet değişmezliğidir. Bu aşamada çocuk artık cinsiyetin değişmediğini, cinsiyetin fiziksel görünümünden bağımsız olduğunu kavramıştır. Toplumsal cinsiyet değişmezliği aşamasında 5 yaşından 7 yaşa kadar olan çocukların ulaşmış olması beklenir.¹⁵

2.2.1.3. Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal öğrenme teorisi Albert Bandura tarafından öne sürülmüştür. Bu teoride Bandura, Skinner'ın edimsel ve klasik koşullanma ile ilgili görüşlerini kabul eder ancak çocukların davranış kazanımının sosyal ortamda bireylerin davranışlarını ve davranışlarının sonuçlarını gözlemleyerek oluştuğunu savunur. Bunun da gözlem yoluyla veya model alma ile olduğunu ileri sürer. Edimsel koşullanmaya göre bireyin yaşadığı ya da deneyimlediği olaylar sonucunda iyi ve kötü sonuçlarla karşılaşır. Bu sonuçlar ise bireyin gelecekteki davranışlarını etkiler. Birey yaşadığı bir olaya bağlı olarak sergilemiş olduğu davranıştan dolayı iyi bir sonuçla karşılaştıysa bunun gibi başka bir olay yaşadığı zaman benzer bir davranış sergileyecektir. Birey yaşadığı bir olaya bağlı olarak sergilemiş olduğu davranıştan dolayı kötü bir sonuçla karşılaştıysa bunun gibi başka bir olay yaşandığında birey daha öncekine benzer bir davranış sergilemeyecektir. Bu çıkarıma göre iyi sonuçlanan bir davranışın tekrarlanması olasılığı fazladır. Kız ve erkek çocuğuna çevreden gelen tepkiler birbirinden farklı olabilir. Bir erkek çocuğunun ağlaması kız çocuğuna kıyasla pek uygun karşılanmazken, saldırgan davranışlar sergileyerek yaramazlık yapan bir kız çocuğunun davranışı erkek çocuğuna kıyasla uygun karşılanmaz. Bu sebeple davranışlar pekiştirilmez. Model almada ise çocuklar çevrelerindeki kişileri kendilerine rol model alır ve onları taklit ederler. Kız çocuklar genellikle annelerini erkek çocukla ise babalarını taklit edip model alma eğilimindedir. Kız çocuklar oyunlarda anne rolüne bürünüp makyaj yapıp yemek yaparken erkek çocuk işe gider, tıraş olur. Gözlem yoluyla öğrenmede çocuk model aldığı kişinin olumlu sonuçlanan davranışlarını tekrar

¹⁵ Rengin Zembat ve Sadiye Keleş, "Erken Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2012, 336-359, s. 338-339.

ederken ceza aldığı yani hoş karşılanmayan davranışlarını tekrarlamaz. Davranışların tekrar edilip edilmemesi çocuğun o davranışı nasıl algıladığına ve benimsemesine bağlıdır. Sosyal öğrenme teorisine göre cinsiyet farklılıkları ve rolleri ödül-ceza, model alma, gözlemlenme yoluyla oluşturulur. Kız ya da erkek çocuk bulunduğu ülkenin cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilediğinde onay alır veya ödüllendirilir. Bu sebeple bu davranışları sergilemeye devam eder.¹⁶

2.2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması

Toplumsal cinsiyet şeması teorisine göre çocuklar kültürün etkisinde kalarak kadınlık ve erkeklik tanımlarına göre cinsiyeti kodlar ve şemalaştırır. Kendi kültürüne ait olan cinsiyete yüklenen tanımları hangi cinsiyetin nasıl davrandığını, nasıl giyindiğini, nelere ilgi duyduğunu, nelerden hoşlandığını öğrenir ve cinsiyet şeması aracılığıyla işler, değerlendirir, uygular. İnsan zihni bilgiyi alır, işler ve şemasıyla uyumlu bir hale getirir. Böylelikle sürekli olarak öğrenilen yeni bilgiler, önceki şemalarla yapılanmaya devam eder. Bem'e göre bireyler çocukluktan itibaren kendi kültürlerinin etkisinde kalarak cinsiyeti benlikleriyle özdeşleştirirler ve cinsiyetle ilgili şemalar oluştururlar. Bu şemalaşma çocuğun cinsiyetiyle özdeşleşmesine katkıda bulunurken aynı zamanda kadın ve erkek arasında bir kategorileşmeyi de beraberinde getirir. Cinsiyet şemasına bağlı olarak çocuklar kadınların ve erkeklerin arasında farklı davranışlar, tutumlar, özellikler olduğunu öğrenir.¹⁷ Bem'e göre kadınsılık ve erkeksilik algısının olduğu cinsiyet şemasının olduğu toplumlarda, cinsiyet şeması olmayan bireyler yetiştirilebilir. Bu zordur ancak imkansız değildir. Sandra Bem bu doğrultuda androjenlik kavramını öne sürmüştür. Bu kavram bireylerin hem kadınsı hem de erkeksi olabileceklerini ifade eder. Bu bireylerin daha esnek olduklarını, daha uyumlu cinsiyet rolü davranışları sergilediklerini ifade etmiştir. Androjen birey hem baskın hem koruyucu cinsiyet rolleri sergileyebilir. Androjen bireyler cinsiyet şemalarını katı bir tutumla benimsemiş bireylere göre daha insancıl bir psikolojidedir. Bem kadınsılık ve erkeksilik özellikleri ölçmek amacıyla Bem cinsiyet rolü envanterini geliştirmiştir. Bu envanter günümüzde hala kullanılmaktadır.

18

¹⁶ Bahar Işık, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Bağlı Olarak Aile İçi Şiddetin Anlamlandırılması, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.17 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁷ Umut Şah, Psikolojinin Çeşitli Alanlarında Çalışan Psikologların Cinsiyete Toplumsal Cinsiyete ve Queer Kuramına İlişkin Söylemleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, s.17 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**)

¹⁸ Bedia Kalemzer Karaca, Cinsel Yönelimin Cinsel Mitler Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Üzerindeki Etkisi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.23 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

2.3. CİNSİYETÇİLİK VE TOPLUMSAL CİNSİYETÇİLİK

Cinsiyetçilik, cinsiyetler arasında yapılan ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır. Bu ayrımcılık bir cinsiyetin diğer cinsiyetten daha üstün görmesi ve bu görüşün davranışına yansımaları durumudur. Toplumsal cinsiyetçilik ataerkil toplumlarda kadınlara karşı olumsuz düşünce ve tutumların insan davranışına yansımaları, kadının birçok alanda erkeğe kıyasla daha düşük konumlarda bulundurulmasıdır. Toplumsal cinsiyetin kadına ve erkeğe yapmış olduğu tanımlamalara bakıldığında kadını erkeğe göre daha pasif, daha duygusal, daha bağılı ve daha kararsız olarak nitelendirirken erkeği kadına kıyasla daha güçlü, daha korkusuz, daha gerçekçi ve daha bağımsız olarak nitelendirmiştir. Toplumsal cinsiyetin bireylerde oluşturduğu bu kalıp yargılar günlük yaşantılara cinsiyet ayrımcılığı olarak yansımaktadır. Bu durum kadının eğitim alanındaki, sosyal alandaki, siyasal alandaki, iş alanındaki konumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Toplumsal cinsiyetin, cinsiyetler üzerinde oluşturduğu kalıp yargılar, kadının ve erkeğin ilgi alanlarının hangi yöne yoğunlaşması gerektiğini, hangi alanlarda çalışmalarının daha uygun olacağını, hayatı yaşayış biçimlerini, ikili ilişkilerdeki tutum ve davranışların hangi cinsiyette nasıl olması gerektiği konusunda karar verir. Örneğin kadınlara hemşirelik, öğretmenlik gibi meslekler yakıştırılırken erkeğe mühendis, yönetici, müdür gibi meslekler yakıştırılır. Kadınlara daha anaç ve hizmet gerektiren işler uygun görülürken erkeklere liderlik vasfının ön planda olduğu, gücü sembolize eden işler uygun görülür.¹⁹

Yapılan literatür çalışmalarında elde edilen verilere bakıldığında küçük yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyetin bireyleri etkileyerek, cinsiyetler üzerinde kalıp yargıların oluşmasına zemin hazırladığı görülmüştür. Cinsiyetler üzerine kurulmuş olan bu kalıp yargılar dünyanın farklı yerlerinde ve farklı kültürlerde cinsiyet ayrımcılığının oluşmasına, erkeğin egemen olduğu toplumlarda ise toplumsal cinsiyetçilik adını alarak cinsiyet ayrımcılıklarının oluşmasına sebep olabilmektedir.

2.3.1. Tek Soyluluk

Tek soyluluk hangi soya dahil olduğunun tek taraflı olarak belirlenmesi durumudur. Çocuk doğduğunda bir soyun üyesi olur ve mensup olunan soy yalnızca anneye ya da yalnızca babaya göre belirlenir. Anne üzerinden devam eden soya ana soyluluk veya anaerkil, baba üzerinden devam eden soya baba soyluluk veya ataerkil denir. Anaerkil toplumlarda kadınların toplumsal önemi yüksektir. Toplumca kabul görmüşlerdir, soyun varlığından ve devamından kadınlar sorumludur. Ataerkil

---

¹⁹ Dilek Malik, Evli Bireylerin Değer Yönelimleri ile Cinsiyetçilik Düzeylerinin Evlilik Uyumlularıyla Olan İlişkisi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s.17 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

toplumlarda erkek daha önemlidir. Soyun devamı ve sorumluluğu erkeğe aittir. Erkeğin evin geçimini üstlendiği, erkek gücüne dayalı tarımla, hayvancılıkla geçimlerini sağlayan toplumlarda ataerkillik yaygınken evin geçimini kadının üstlendiği, bahçivanlık yapılan toplumlarda anaerkillik yaygın olarak görülmektedir. Anaerkilliğin yaygın olduğu bölgeler Güney Amerika'nın tropikal ovaları, Kuzey Amerika'nın yerli toplulukları, Afrika'nın da bazı bölgeleridir ancak ataerkil toplumlar anaerkil toplumlara göre dünya üzerinde daha yaygındır.²⁰

2.3.2. Kadınlar Üzerindeki Cinsiyet Ayrımcılığı

Ayrımcılık eşit özelliklere, aynı verimliliğe, eğitime, deneyime sahip olan kişilerin dinine, ırkına, cinsiyetine ya da herhangi bir kişisel özelliğine bağlı olarak farklı davranışlara, tutumlara maruz kalmaları, kişiler arasındaki fırsat eşitliğinin bozulması durumudur.²¹ Türkiye'de ve diğer gelişmekte olan ülkelerde cinsiyetler arası ayrımcılık söz konusudur.²²

Cinsiyete dayalı olarak yapılan ayrımcılığı;

- Dolaylı yapılan ayrımcılık ve
- Dolaysız (Doğrudan) yapılan ayrımcılık olarak ikiye ayırabiliriz.

Dolaylı yapılan ayrımcılık tarafsız gibi görünen davranışların ve uygulamaların sonucunun kadın ya da erkek üzerinde ayrımcılığa dayalı etkiler yaratması durumudur. Ayrımcılığı düşündürecek şüpheli bir durum olmamasına rağmen var olan durumdan belli bir cinsiyet grubu etkilenmektedir.

Dolaysız yapılan ayrımcılık ise bir kadına veya erkeğe cinsiyetine bağlı olarak olumsuz ya da daha az olumlu davranılması durumudur. Kadın ya da erkek benzer özelliklere sahip olmasına rağmen belli bir cinsiyet grubuna ayrıcalıklı davranılır. Örnek verecek olursak kadın çalışanların cinsiyete bağlı olarak bir pozisyonlarda işe alınmamaları ya da terfi ettirilmemeleri dolaysız ayrımcılık, işe alımla ilgili yapılan mülakatlarda kadın adaylara medeni durumun sorulması, çocuk sahibi değilse ise bunun zamanlamasıyla ilgili baskılar yapılması ve kadına istediği işe başlamasının bazı koşullara bağlandırılması durumu dolaylı yapılan ayrımcılıktır.²³ Cinsiyet

²⁰ William A. Haviland vd. Cultural Anthropology The Human Challenge, Thomson Learning Academic Resource Center, United States of America, 2008, s.228

²¹ Betül Yüksel, Çalışma Hayatında Kadın Çalışanların Karşılaştıkları Sorunlar Cinsiyet Ayrımcılığına İlişkin Bir Araştırma, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2016, s. 42
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

²² Burcu Batga, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Bu Rollerinin İş Yaşam Dengesine Olan Etkisi Özel Sektörde Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2014, s.7
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

²³ Elçin Akıncı, Kadın İstihdamı ve Kadınların Çalışma Şartları: Türkiye-Güney Avrupa Karşılaştırması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2018, s.46 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ayrımcılığı toplumun kültürel, siyasal, ekonomik yapılanmasını etkiler düzeyde olabilir çünkü eğitim alanında, iş dünyasında, siyasi alanda hatta günlük yaşamın içerisinde cinsiyet ayrımcılıklarına rastlanmaktadır.²⁴ Cinsiyet ayrımcılığının eğitim alanındaki araştırmaları incelendiğinde TÜİK'in verilerine göre ilköğretim, ortaöğretim ve dengi okulların mezun sayısı erkeklerde "9 milyona" ulaşırken kadınlarda ise bu sayının yaklaşık "6 milyon 800 bin" olduğu görülmektedir. Lise ve dengi okullardan mezun olan erkek sayısı yaklaşık "7 milyon" iken kadınlarda bu sayı yaklaşık olarak "5 milyondur". Yükseköğrenim mezun sayılarına bakıldığında bu rakam erkeklerde "4 milyonu" geçerken yükseköğretim mezunu kadınlarda yaklaşık olarak "3 milyon 200 bin" civarında olduğu görülmektedir.²⁵ Cinsiyet ayrımcılığının siyasi alandaki yansımalarına bakıldığında Türk kadınıyla ilgili ilk yasal düzenlemeler 1930 yılından itibaren yapılmaya başlanmıştır. Kadınlar 1930 yılında belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına sahip olmuş, 1933 yılında

muhtar ve heyetlerine seçme ve seçilme hakkına sahip olmuş, 1934 yılında ise milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. Bugünün tarihlerine bakıldığında kadınların genel başkanlık, partilerin meclis başkanlığı, il başkanlıkları gibi konumlarda yer almalarının ya da bu konumlara yükselmelerinin zor olduğunu görmekteyiz. Bunu parlamentolar arası konseyin 2002 yılı verilerine bakarak doğrulayabiliriz. Dünya ortalamasında kadınların parlamentodaki temsili oranı %14,5'ken Türkiye'deki kadınların parlamentodaki oranı %4,4'tür. Bu verilere bakarak Türkiye'de kadınların siyasi alanda ne kadar geri planda kaldığını söyleyebiliriz. Bu oranların düşük olmasının sebeplerine bakacak olursak siyasetin erkeklere daha uygun olduğu düşüncesine dair toplumsal ve kültürel kalıp yargılar, bulunduğu partinin ve çevresinin kadına yeterince destek vermemesi, maddi gelirin ve maddi desteğin azlığı olarak sıralanabilir.²⁶

Cinsiyete dayalı ayrımcılığın iş dünyasındaki yansımalarına baktığımızda kadının ücretten yana erkeklere göre dezavantajlı olduğunu görmekteyiz. Aynı işi yapan ve aynı statüde olan kadını ve erkeği karşılaştırdığımızda kadının daha düşük ücrete çalıştığını erkeğin ona kıyasla daha yüksek ücretle çalıştığını ve işe başlarken erkeklerin daha yüksek ücretlerle işe alındığını yapılan araştırmalarda görmekteyiz. Cinsiyete dayalı ayrımcılık iş dünyasında yalnızca ücret düzeyinde kalmayıp

---

²⁴ Kevser Özyaydınlık, "Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın Ve Eğitim", **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 2014, 93-112, s. 94

²⁵ Meltem Demiröz Bal, "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış", **Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi**, 2014, Cilt:1, 15-28, s.20.

²⁶ Hikmet Soy, Toplumsal Cinsiyet Kadının Sosyal ve Hukuki Konumu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2017, s.69 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

kadınların statüsünü, terfi sürecini, altların ve üstlerin onlara bakış açısını da etkileyebilmektedir.²⁷

2.3.3. Kadınlara Yönelik Cinsiyet Eşitliğini Sağlama Çalışmaları

Cinsiyet eşitliği kadın ve erkeğin ayırım yapılmaksızın her konuda ve her alanda eşit olabilmesi durumudur. Cinsiyet eşitliğine dair yapılan uygulamalar Cumhuriyet dönemiyle birlikte daha çok kendini göstermiştir. Savaş sürecinde olan ve toprakları parçalanan Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Atatürk Türk halkı için bir umut ışığı olmuştur. Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla başlayan süreç Atatürk'ün önderliğiyle son bulmuştur. Kurtuluş savaşının başladığı dönemde Türk kadını her yönden kendini göstermiştir. Kimi zaman cephelere mühimmat taşımış, kimi zaman Kara Fatma, Tayyar Rahime gibi cephelerde savaşmış, kimi zaman Halide Edip Adıvar gibi halkı bilinçlendirmeye çalışarak direnişe çağırılmış, kimi zaman "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" gibi cemiyetler kurmuşlardır. Atatürk savaş sonrası yaptığı konuşmalarında Türk kadınına övmüştür. 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte modern bir devlet yapılanmasına gidilerek birçok alanda yenilikler yapılmıştır. 1924 anayasasıyla okula gitme zorunluluğu getirilmiştir. Böylece kızların okula gitmesi de mecburi bir hale gelmiştir. Alfabenin değişmesiyle okuma seferberlikleri başlamış, öğretmen okulları artırılmış, karma eğitim başlamış böylelikle kadınlara meslek hayatına girmeleri için zemin hazırlanmıştır. 1927 yılında ilk kadın hekimler diplomasını almıştır 1930 yılında ise Sağlık Bakanlığında göreve başlamışlardır. 1926 yılında "İsviçre Medeni Kanundan" örnek alınarak tasarlanan "Medeni Kanunun" çıkarılmasıyla kadınlara evlilikte boşanma, miras, eş seçimine dair hukuksal haklar tanınmış ve çok eşlilik kaldırılmış, aile içerisinde kadın ve erkeğin eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır. 3 Nisan 1930 yılında kadınlara "belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı" 1933 yılında ise "muhtar ve heyetlerine seçme ve seçilme hakkı" verilmiştir. 5 Aralık 1934'te "milletvekili seçme ve seçilme hakkı" verilmiş, 18 kadın milletvekili meclise girmiştir.²⁸ 1965 yılında "Nüfus Planlaması" adı altında 557 sayılı yasa çıkarılarak aile planlaması, üreme haklarının kullanımı ve kadın sağlığıyla ilgili kazanımlar elde edilmiştir. 1983 yılında istenmeyen bir gebeliğin sonlandırılmasıyla ilgili 2827 sayılı yasa çıkarılmıştır. 1985 yılında kadın haklarının korunmasına yönelik olarak "CEDAW" sözleşmesi imzalanmıştır. Kız, erkek, Türk, yabancı ayrımı yapmak

²⁷ Veysel Eraslan, "Türkiye İş Gücü Piyasasında Ücret Seviyesinde Cinsiyet Ayrımcılığı", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, 2012, 231-248, s. 235

²⁸ Merve Şule Çaycı, *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Cinsiyet Ayrımcılığının Kadın Ağzı Türkülerde İşlenişi*, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.41 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

sızın çocukların tüm dünyada eşit haklara sahip olduğunu kabul eden Türkiye 1990 yılında “Çocuk Hakları Sözleşmesini” imzalamıştır. 1990 yılında misyonu kadın ve erkek eşitliğini, kadınların konumlarının güçlenmesini savunan önceki adı “Kadının Statüsü ve Sorunları” olan şimdiki adıyla ise “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü” olarak bilinen teşkilat kurulmuştur. 1994 yılında Türkiye kadınların statüsünün güçlendirilmesini, üreme haklarını cinsel haklarını ve iyileştirilmesi üzerine yapılan “Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansına” katılmış, alınan kararları kabul ederek konferansta alınan kararlar sözleşmesini imzalamıştır. Aynı şekilde eşitlik, kalkınma, barış ve eylem ismiyle düzenlenen “4. Pekin Dünya Kadın Konferansına” katılmış ve alınan kararları kabul ederek imzalamıştır. Türkiye 1997 yılında zorunlu eğitimi 5 yıldan 8 yıla çıkarmıştır. Aile içi şiddete maruz kalan bireyleri korumak adına 1998 yılında “Ailenin Korunması 4320 Sayılı Kanunu” yürürlüğe sokmuştur. 2002 yılında yeni “Türk Medeni Kanunu” yürürlüğe girmiş 2003 yılında “Aile Mahkemeleri” kurulmuştur. Yine 2003 yılında “İş Kanunda” değişiklikler yapılmış kadınlara verilen doğum izninin süresi arttırılmış, kadın ve erkek çalışanın aynı koşullara sahip olması sağlanmaya çalışılmıştır. 2005 yılında Türk Ceza Kanuna göre kadınları mağdur edecek suçlar, “toplumsal suçlardan” alınarak “kişilere karşı işlenen suçlar” kapsamına geçirilmiş ve cezaları ağırlaştırılmıştır. 2006 yılında “töre, namus cinayetleri, kadına şiddete” karşı tedbirlerin alınması için bir genelge yayımlanmıştır. “TBMM” tarafından düzenlenen kadın erkek eşitliğini konu alan organizasyon ve toplantılarda kararlar alınmış ve bu kararlar kabul edilerek imzalamıştır.²⁹ Tüm bunlara dayanarak Türkiye’nin cinsiyet eşitliği için birçok alanda faaliyet gösterdiğini görmekteyiz. Yapılan tüm bu faaliyetler ve yenilikler kadının toplumdaki yerini ve konumunu güçlendirerek zaman içerisinde olumlu sonuçları beraberinde getirmiştir ancak toplumsal cinsiyet eşitliğinin tam olarak sağlanması açısından yeterli görülmemektedir. Bunu yapılan araştırmalara baktığımızda kadın ve erkek arasında devam eden cinsiyet eşitsizliklerine bakarak söyleyebiliriz. Örneğin dünya ekonomik forumunun cinsiyet eşitliğine dair yayımladığı 2018 yılı raporunda Türkiye 130. Sırada listenin sonlarında yerini almıştır. Cinsiyet eşitliğine dair yapılan araştırmada kadınların ekonomiye katılması, kadının siyasi konumunun güçlendirilmesi, eğitim ve sağlık imkanlarının arttırılması, fırsat eşitlinin sağlanması gibi kriterler incelenmiştir. Cinsiyet ayrımcılığının en az yaşandığı ülkeler arasında İzlanda ilk sırada yer alırken, cinsiyet ayrımcılığının en fazla yaşandığı ülkeler arasında Yemen ilk sırada yer almıştır.³⁰

²⁹ Ayşe Kansu, Sağlık Çalışanlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Nazilli Devlet Hastanesi Örneği, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, s. 34, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

³⁰ Ntv Haber Bülteni, Ntv Yayınları, İstanbul, 2019

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. BENLİK VE BENLİK SAYGISI

Genel bir tanım yapacak olursak benlik, bireyi başkalarından ayıran farklılıklarıdır. Benlik kişiliğin bir yansıması olarak düşünülebilir. İnsanların nasıl konuştuğu, nasıl davrandığı, nasıl düşündüğü, nasıl görüldüğü onların kişiliğiyle alakalıdır. Kişiliği şekillendiren birçok faktör vardır. Bunlar doğuştan getirilen biyolojik ve fizyolojik özellikler, çevresel ve ailesel faktörler, kültürel faktörler olarak sıralanabilir ve artırılabilir. Kişilikle ilişkilendirilen kavramlara baktığımızda bunlar karakter, mizaç ve yetenektir. Karakter bireyin yaşadığı toplum içerisindeki değer yargılarını, ahlak kurallarını temsil eder. Kişinin dürüst veya ikiyüzlü olması gibi. Mizaç doğuştan gelir ve daha çok bireyin duygusal durumunu ifade eden özellikleridir. Kişinin neşeli bir mizacının veya melankolik bir mizacının olması gibi. Yetenek ise bireylerin etraflarında olup bitenleri anlama, analiz etme, çözümlenme, sonuçlandırma yapabilmeleriyle ilişkili zihinsel ve bedensel özelliklerin toplamıdır. Kişiliğin temelini oluşturan benlik kavramı kişiliği şekillendiren faktörlerin ve kişilikle ilişkilendirilen kavramların ortak ürünüdür.³¹

Benlik saygısı kişinin kendini sevmesi, saygı duyması, güvenmesi, kendi ile ilgili yeteneklerini kabul etmesiyle oluşur. Kısaca kişinin benliğini değerlendirmesi ve benliğinden hoşnut olup olmama durumudur. İnsanlar kendilerini olumlu ya da olumsuz değerlendirerek benlik saygısı düzeylerini belirlerler. Benlik saygısı ve düzeyi kişiden kişiye farklılık gösterir.³²

3.1.1. Benlik Kavramının ve Benlik Saygısının Gelişimi

Benlik kavramı ve benlik saygısı birbirlerinden farklı iki kavramdır ancak birbiriyle ilişkilidir. Benlik kavramı kişinin yaşam boyunca oluşan tutumlarının, davranışlarının, duygularının, inançlarının bütünüdür. Benlik saygısı kişinin benliğini kabul etmesi, değerlendirmesi, anlamlandırması ve benliğinden hoşnut olup olmamasıyla ilgilidir. Benlik kavramı ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemleri önemli olmak üzere yaşam boyu gelişir. İlk doğduğunda çocuk kendi ve başkaları arasındaki farkı anlayabilecek durumda değildir. Büyüdükçe ben ve diğerleri arasındaki ayrımı yapabilir. Bebeklik döneminden itibaren çocuk ailesi başta olmak üzere çevresini gözlemler, onların

³¹ Seda Öykü Özdemir, Hemşirelerin Kişilik Özellikleri Benlik Kavramı ve Mesleğe İlişkin Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2018, s. 15, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

³² Metin Gördük, Diyay Ruh Sağlığı İlişkisinde Yaratıcılığın ve Benlik Kavramı Belirginliğinin Aracı Rolü, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s.23, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

davranışlarını taklit eder ve onun için önem taşıyan kişilerin davranışlarını benimseyerek rol model alır. Süreç içerisinde sergilediği davranışların olumlu ya da olumsuz sonuçlarıyla karşılaşarak deneyim kazanır ve öğrenmeye devam eder. Böylelikle kişinin kendine ait duyguları, düşünceleri, tutumları, inançları oluşur bu da kişinin kendine ait, onu başka insanlardan ayıran özelliklerini yani benliğini oluşturur. Benlik saygısı benlik kavramının gelişimi gibi erken dönemlerde başlar ancak daha çok anneyle kurulan iletişim ve güven bağıyla ilişkilendirilir. Ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de oluşmaya devam eder. Anne babasıyla başlayarak çevreyle güvenli ve sağlıklı bir bağ kurmuş olan çocuğun muhtemelen benlik saygısı olumlu yönde gelişecektir. Anne babasıyla ve çevreyle sağlıklı bir bağ kuramayan çocuğun benlik saygısı ise muhtemelen olumsuz yönde gelişecektir. Güvenli bir aile ortamında yetişmek, sevgiyle büyümek, uyumlu ilişkiler geliştirmek çocuğun hem benlik oluşumuna hem de benlik saygısının oluşumuna olumlu etki edecektir. Çocuğun çevresiyle olan ilişkileri, başka insanların onu nasıl gördüğü ve tanımladığı da benlik kavramının ve benlik saygısının şekillenmesinde etkilidir. Sürekli olarak alay konusu haline gelen ve kötü özelliklerle atfedilen çocuk zamanla ona söylenen sen kötüsün, çirkinsin, yaramazsın, aptalsın gibi ifadeleri benimseyebilir ve kendini değersiz, saygı görmeyen biri olarak hissedebilir. Bunun tam tersi olarak çevreden sen çok akıllısın, güzelsin, ne kadar efendisiz, çok çalışkansın gibi olumlu geri dönüşler alan çocuk bu özellikleri benimseyerek kendini güzel, akıllı, efendi, çalışkan görmeye başlayabilir ve kendisini değerli, iyi hissedebilir. Çevresinden ve ailesinden sevgi, saygı, hoşgörü gören çocuk başkalarına karşı sevgiyle, saygıyla, hoşgörüyle yaklaşacaktır.³³ Bu konuyla ilgili farklı kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır.

3.1.2. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler

Benlik saygısı düzeyinin düşük orta ya da yüksek olması insanların yaşam kalitesini etkilemektedir. Benlik saygısının düzeyi bireylerin okul ve işteki başarı-başarısızlık durumunu, arkadaşlık ilişkilerini, ikili ilişkilerini, stres faktörleriyle karşılaştıklarında olayla başa çıkma becerilerini, toplum içerisinde kendilerini kabul görme ve kendilerini ifade edebilme biçimlerini, buldukları ortamda eğlenebilme durumlarını ve daha birçok alanı etkilemektedir. Bu nedenle benlik saygısına etki eden faktörleri bilmek ve bu faktörler üzerinde çalışmak benlik saygısı yüksek bireyler yetiştirmekte veya benlik saygısı düşük bireylerin benlik saygılarını yükseltmekte etkili olabilir. Benlik saygısı üzerinde etkisi olan bazı faktörleri şöyle sıralayabiliriz.

---

³³ Eda Soğukpınar, Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya, 2014, s.23, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

- Sosyoekonomik durum
- Bireyin aileyle ve çevreyle olan ilişkileri
- Bireyde herhangi bir sağlık probleminin olması veya engel durumu
- Bireyin oluşturduğu beden imajı
- Bireyin yetkinliği³⁴

3.1.3. Benlik Saygısı Düşük Ve Yüksek Bireylerin Kişilik Özellikleri

Düşük benlik saygısı olan bireyler yüksek benlik saygısı olan bireylere kıyasla daha çabuk umutsuzluğa kapılır, karşılaştıkları zorluklarla ve stresle baş etmekte zorlanırlar. Kendilerini yetersiz ve değersiz görmektedirler. Bir işe motive olmakta zorlanırlar, en ufak başarısızlıklarda vazgeçip işi tamamlamamak için bahaneler üretirler. Yeteneklerine güvenemezler. Çevreden çabuk etkilenir, inanç ve tutumlarını daha kolay değiştirirler. İtaat etmeye meyillidirler ve kendilerini başkalarına kanıtlama eğilimindedirler. İncinmekten korktukları için çevreye güvenmekte ve arkadaşlık ilişkileri kurmakta zorlanırlar. Eleştiri almaktan ve fikirlerini söylemekten çekinirler. Bu nedenle katılımcı olmak yerine dinleyici olmayı tercih ederler. Yüksek benlik saygısı olan bireylere göre daha kaygılıdırlar. İçer kapanıktırlar. Psikosomatik hastalıklara, depresyona, yeme bozukluklarına daha yatkın kişilik yapıları vardır.

Yüksek benlik saygısı olan bireyler kendilerini olduğu gibi görür ve kabullenirler. Enerjileri yüksektir, canlı ve pozitifler. Değerli olduklarını ve saygı görmeye layık olduklarını düşünürler. Bağımsızdırlar. Akılcı kararlar verebilirler. Duygularını kontrol etmekte başarılıdırlar. Çevreye karşı duyarlıdırlar ve topluluk içerisinde aktif rol oynarlar. Risk almaktan korkmazlar. Potansiyellerinin ve yeteneklerinin farkındadırlar. Gerçekçi hedefleri vardır. Sorunlarla ve stresle başa çıkma konusunda düşük benlik saygısı olan bireylere göre daha başarılıdırlar. Hata yaptıklarında bunu kabullenir ve hatalarından ders çıkararak zayıf yönlerini güçlendirmeye çalışırlar. Zorluklar karşısında hemen pes etmezler. Bir topluluk içerisinde kendi düşüncelerini savunurlar. Yeniliklere ve yeni fikirlere açıktırlar. Yeni arkadaşlık ilişkileri kurmaktan, kalabalık ortamlara girmekten çekinmezler. Bu kişiler kendileriyle ve çevreyle barışıktır. Benlik saygısının yüksekliği kişinin yaşam kalitesini artırır. İş hayatını, aile yaşantısını ve çevreyle ilişkisini etkiler. Benlik saygısının düşük olması ise kişinin

---

³⁴ Ferda Çıkrıkçıoğlu, Ailesiyle Birlikte Yaşamayan Kız Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilllerinin Belik Kavramı Yeme Tutumu ve Davranışları Üzerindeki Etkisi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s.19, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

yaşam kalitesini düşürerek yine iş hayatına, aile yaşantısına, çevresiyle olan ilişkisini etkiler.³⁵

3.1.4. Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

2019 yılında kadınların benlik saygısı ile ilgili yapılan bir araştırmada Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden alınan puanlara bakıldığında lisans düzeyi ve üzeri eğitim almış olan bireylerin ilköğretim ve lise düzeyi eğitim alan bireylerden daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bu da eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada medeni durumun benlik saygısını etkilemediği görülürken yaş faktörü ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.³⁶ Hacettepe Üniversitesinde yapılan bir araştırmada benlik saygısı düzeyinin baba ile ilişki kurma ve ilişkinin yoğunluğuyla, gelir düzeyi ve ailenin geçimini karşılayabilme durumuyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Yine aynı araştırmada bireyin kendinden ve görünümünden memnuniyet duyması, eleştiriye duyarlılığının az olması ve olumlu bir ruh hali içinde olmasının benlik saygısı düzeyine olumlu yönde etkilediği görülmüştür.³⁷ 2010 yılında üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada yalnız olma eğilimli bireylerde benlik saygısının düşük olduğu görülmüştür. 2005 yılında yapılan bir çalışmada asker, polis gibi disiplin temelli meslek gruplarından birinde olan anne babanın çocuklarının benlik saygısı düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Ailelerinin gelir durumunu yeterli olarak algılayan çocukların benlik düzeylerinin daha yüksek çıktığı görülmüştür. Başka bir araştırmada daha kolay arkadaşlık ilişkileri kuran, sosyal gençlerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu, akademik başarı düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Ankara'da yapılan bir araştırmada benlik saygı düzeyi yüksek bireylerin iş doyumlarının da yüksek olduğu görülmüştür.³⁸

3.2. BENLİK VE BENLİK SAYGISIYLA İLİŞKİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

³⁵ Muhammet Sıddık Taşgıt, Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 2012, s.15, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

³⁶ Nurdan Bulam, Kadınlardaki Benlik Saygısı ve Depresyonun Eğitim Düzeyiyle İlişkisi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s.42 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

³⁷ Ergin Arslan, Algılanan Ebeveyn Tutumu Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısının Ergenlerin Akran Zorba Davranış Eğitimi ile İlişkisi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.46 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

³⁸ Gonca Orhaner, Yetişkin Bireylerde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri ile Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişki, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.40 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Benlik ve benlik saygısı kavramı birçok kuram tarafından ele alınmıştır. Aşağıda benliğin oluşumuna ve benlik saygısına değinen, etki eden bazı kuramlar ele alınmaktadır.

3.2.1. Erik Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson'a göre insanın sekiz gelişim aşaması vardır. Her evrenin merkezinde bir ikilem bulunmaktadır ve bu ikilemler o dönemin çatışma ve karmaşalarını içerir. Kişi çatışmaların çözümlenmesinde ne kadar başarılı olursa kişilik gelişimini tamamlamada o denli başarılı olacaktır.³⁹ Erikson'un kuramında benlik saygısının gelişimi birinci evre olan temel güvene karşı temel güvensizlik evresindeki duygularla bağdaştırılmaktadır. Benlik saygısının oluşumunda en önemli dönem ise ergenlik dönemi olarak gösterilmiştir. Ergenlik çağındaki bireyin kendi benliğiyle özdeşleşebilmesi için benlik saygısının daha önceki dönemlerde gelişmesi gerekmektedir.⁴⁰

Erikson'un kuramında yer alan ilk ikilem yaşamın ilk yıllarından itibaren başlayan temel güvene karşı temel güvensizlik evresidir. Bu evrede bakım veren, bebeğin temel gereksinimlerini karşılayan genellikle annedir. Bu gereksinimler beslenme, uyku, sevgi, sindirim olarak karşımıza çıkar. Gereksinimlerin düzenli ve yeterli bir şekilde karşılanıp karşılanmaması bebekteki güven duygusunu etkileyecek ve dış dünyanın güvenli olduğu duygusunu yaratacaktır. Annenin bebeğe sağladığı huzur, rahatlık, sevgi bebekte temel güven duygusunun oluşmasını, umudun ve uyumun gelişmesini sağlayacak böylece bebek ileriki yaşlarında anne ve babadan gördüğü sevgiyi, uyumu, güven duygusunu ilişkilerine yansıtacaktır. Bu dönemde oluşan temel güven duygusu kişinin sağlıklı bir benlik oluşturmasında önemli bir evredir. Bu evrede güven duygusu oluşan çocuk benliği ve benlik saygısını etkileyecek olan güven duygusunu ya da güvensizliği kazanacaktır.

Erikson'un kuramında yer alan ikinci ikilem özerkliğe karşı utanç ve kuşku bu dönemde çocuk yavaş yavaş konuşmaya, yürümeye başlayacaktır böylelikle hareket alanı genişleyecek, kas kontrolü başlayacaktır. Tuvalet eğitimi başlayacak, anneden biraz daha bağımsız bir hale gelecektir bu da çocukta özerklik duygusunun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Çocuğun davranışlarının aile ve çevresi tarafından engellendiği durumlarda, çocuk kendini yetersiz hissederek utanç ve kuşku duyacaktır. Davranışlarının gerekli yerlerde desteklenmesiyle ise çocuk kendini yeterli

---

39 Sevgi Özgüngör ve Necla Acun Kapıkıran, "Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi", **Türk Psikolojik Dayanışma ve Rehberlik Dergisi**, 2011, 114-126, s.115

40 Hilal Özbey, Lise Öğrencilerinde Beden Algısı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2019, s. 13, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

hissedecek, kendine inanacak ve özerklik duygusu geliştirecektir. Bu evre çocuğun benliğini algılaması konusunda olumlu ve olumsuz bir tutum geliştirmesine sebep olacaktır.

Erikson'un kuramında yer alan üçüncü ikilem girişimciliğe karşı suçluluktur. Bu evrede çocuğun merakı artmıştır, planlama yapmaya, hedeflerine ulaşmak için girişimlerde bulunmaya başlamıştır. Bu evrede girişimleri engellenen, kısıtlayıcı ve cezalandırıcı davranışlara maruz kalan çocukta suçluluk duygusu gelişirken, girişimleri doğru şekilde desteklenen, soruları cevaplanarak merakı giderilen, kendini keşfeden çocukta girişimcilik duygusu gelişecektir. Bu evre çocuğun benliğine, benlik saygısının gelişmesine katkı sağlayarak çocuğun kendini girişimci olarak algılamasına ya da suçluluk duygusuna kolayca kapılabilesine etki edecektir.

Erikson'un kuramında yer alan dördüncü ikilem çalışma ve başarıya/yeterlilik karşı aşağılık duygusudur. Çocuk okula başlamıştır ve bundan sonra okumayı öğrenmek, sorular çözmek, iş birliği yapmak ve sürdürmek gibi önemli işler yapması gerekmektedir. Çocuğun başarılı olmasıyla kendine karşı olumlu bir tutum geliştirmesini, gelecekteki başarılarının temelini atmasına, kendini yeterli görmesine olanak sağlayacaktır. Başarısızlık gösteren ve bu dönemde desteklenmeyen çocuk kendini yetersiz, işe yaramaz, değersiz hissederek aşağılık duygusu geliştirecektir. Bu evrede başarısızlık ve yetersizlik duygusu yaşayan çocuğun benlik saygısının düzeyi olumsuz olarak etkilenecektir. Ancak çocuğun bu dönemde kendini yeterli hissetmesi ve başarılı olması kendinden memnun olmasına olanak sağlayacak ve benlik saygısı düzeyini olumlu etkileyecektir.

Erikson'un kuramında yer alan beşinci ikilem kimliğe karşı rol karmaşasıdır. Bu evre benlik saygısıyla ilişkilendirilen ve yerini kimliğe bırakan önemli bir evredir. Ergenlik döneminde daha önceki aşamalarda çözümlenmemiş olan sorunların yeniden gündeme gelme ve çözümlenebilme durumu vardır. Bu dönemde çocuk kimliğini ve üstlenmesi gereken rolleri yeniden değerlendirir. Cinsel kimlik ve mesleki kimlik önem kazanmaktadır, çocuğun benlik duygusu, ne yapmak ve nasıl biri olmak istediği, cinsel rolü yeniden şekillenerek bütünleşir. Bu dönemde kimlik karmaşası yaşayan çocuk farklı roller deneyerek farklı yetenekler geliştirebilir. Beğendiği birini örnek alarak onun gibi davranmaya çalışabilir. Bu dönemi başarılı bir şekilde geride bırakan çocuk kimlik duygusu edinir, bu dönemi atlatamayan çocuk kimlik karmaşası yaşar, ne istediğine karar veremeyen, olgunlaşmamış bir birey haline gelir.⁴¹ Bunun sonucunda benlik kavramı ve benlik saygısı oluşmuş olur.

---

⁴¹ İbrahim Gürses ve M. Akif Kılavuz, "Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitiminin ve İletişimin Önemi", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2011, 153-166, s. 155-157

Erikson'un kuramında yer alan altıncı ikilem yakınlık kurmaya karşı yalıttır. Ergenlik dönemini atlatarak kimliğini kazanmış olan genç başka insanlarla dostluklar, yakın ilişkiler kurabilir. Evlilik, kariyer gibi konular önem kazanmıştır ve sevgi ön plandadır. Bu evreyi başarılı bir şekilde atlatan genç sevgi duyma, sevgiyi aktarma ve sevgiyi alabilme konusunda gelişecektir. Bu evreyi başarılı bir şekilde atlatamayan genç ilişkiler kurmakta zorlanacak, kendini yalnız ve toplumdaki yalıttılmış hissedecektir.

Erikson'un kuramında yer alan yedinci ikilem üretkenliğe karşı durgunluktur. Diğer evreleri başarılı bir şekilde atlatan yetişkin bu evrede yaratıcı, üretken ve verimlidir. Gelecek nesillerin yetiştirilmesinde bir rehberdir, sorumluluk üstlenir ve onları yönlendirebilir. Bu evrede üretken olamayan yetişkin kendini işe yaramaz hisseder, içe çekilir ve durgunlaşır.

Erikson'un kuramında yer alan sekizinci ikilem ego bütünlüğüne karşı umutsuzluktur. Bu dönem yaşlılık dönemleridir eğer kişi önceki evrelerini başarılı bir şekilde atlattıysa benliğini bulmuştur, atlatamadıysa umutsuzluk içinde olacaktır. Bu evrede geçmiş yılların üretkenliği, yaşamdan doyum alınması ve anlamlı bir yaşantı sürmüş olmak ile geçmiş yılların anlamsız, başarısız bir şekilde sürüp gitmiş olmasının umutsuzluğu, umutsuzluğu arasında bir çatışma yaşanır. Benlik bütünlüğüne ulaşmış olan kişi mutlu ve huzurludur, ölümü kabullenmiştir. Benlik bütünlüğünü sağlayamamış olan kişi ise ölümden korkar, inatçı ve huysuzdur.⁴²

Erikson'un kuramındaki evrelerde başta anne olmak üzere aile, öğretmen, arkadaşlar, toplumsal çevre kişinin benliğini oluşturması ve kendine saygı duyması konusunda onu etkilemektedir. Kimlik bütünlüğü oluşmuş, benlik saygısı yüksek bireylerin yetişmesi için her evrede kişinin ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanması ve çatışmaların çözümlenmesi gerekmektedir.

3.2.2. Freud'un Yapısal ve Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Freud topografik modelinde zihinsel süreçlerin niteliğini gösteren "bilinç, bilinç öncesi (ön bilinç) ve bilinç dışını (bilinçaltı)" tanımlayarak zihni üç bölümde ele almıştır. İnsanların küçük yaşlardan itibaren geliştiğini, dış dünya ve kendileri arasındaki farkı algılamaya başladıkları çocukluk döneminde ise benliklerinin gelişmeye başladığını ifade etmiştir. Bir süre sonra topografik modeli yeterli bulmayarak geliştirmiş ve yeni bir boyut katarak yapısal kişilik kuramını açıklamıştır.

⁴² Nagihan Oğuz Duran vd., **Kişilik Kuramları**, Pegem Akademi, Ankara, 2017, s. 212-215

⁴³ Sigmund Freud'un yapısal kişilik kuramı id (alt benlik), ego (benlik), süpereo (üst benlik) olarak 3 yapıdan oluşur. İd kişiliğin doğuştan getirmiş olduğu dürtülerin kaynağı ve en ilkel yapıdır. Yeme, içme, nefes alma gereksinimleri, cinsellik, saldırganlık gibi dürtüleri vardır. Acı ve rahatsızlık veren duygulardan kaçınır. Haz peşindedir ve isteklerin hemen yerine getirilmesini ister. Ego karar merkezidir. Düzenleyici ve gerçekçidir. İd ile dış dünya arasında dengeyi ve uyumu sağlayarak arabuluculuk yapar. İdden gelen saldırganlık cinsellik gibi dürtüleri değerlendirerek, toplum tarafından kabul görmeyecek davranışları engelleyerek, kişinin toplumla uyumunu sağlar. Süpereo kişiliğin ahlaki ve vicdani yönünü simgeler. Topluma göre kabul görmemiş, uygunsuz istekleri engeller ya da bastırır. Toplumsal kuralların uygun görmediği eylemlerin gerçekleşmesi kişide utanç, suçluluk gibi duygulara neden olarak kendisini kötü hissettirir. Toplumsal kurallara uygun hareket edilmesi ise kişinin kendinin erdemli hissetmesini sağlar. Benlik ve benlik saygısı kişiliğin alt faktörlerini oluşturmaktadır. Kişiliğin gelişmesinde benlik ve benlik saygısının etkisi vardır. Benliği ve benlik saygısı sağlıklı bir şekilde gelişim gösteren bireyin kişiliği de oturmuş olacak ve kendini olumlu algılayacaktır. ⁴⁴

Freud kişiliğin beş dönemden geçerek geliştiğini söyler ve buna psikoseksüel gelişim aşamaları adını verir. Psikoseksüel gelişim kuramında her evrede farklı bir bölgede tanımlanan libidodan yani cinsel enerjiden bahsedilir. Freud' un kuramında yer alan evrelerin herhangi birinde saplantı olması, çocuğun o evrede fazla doyum yaşaması ya da aşırı engellenmesine bağlıdır ve çocuğun o döneme ait özellikler taşıması anlamına gelmektedir.

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinin ilki olan oral dönem evresinde (0-1 yaş) haz merkezi ağız, dudaklar ve dildir. Bu evrede bebeğin doyurulması, gerginliğinin giderilmesi beklentisi vardır. Bebek bu dönemde ona haz sağlayan kişiye yani anneye bağlanır. Emme, yutma, ısırma eylemlerinden haz duyar. Bu dönemde bebeğin memeden erken kesilmesi ya da memeden geç kesilmesi bu dönemde saplantıya neden olur. Böylece bu kişi ileriki yaşlarında oral hazza yönelik bir istek duyabilir, bağımlı kişilik oluşturabilir.

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinin ikincisi olan anal dönem evresinde (1-3 yaş) haz merkezi anüs yani makat haz veren eylemler ise dışkılamayla ilgili olarak

---

⁴³ Merve Seber, Reklam Metinlerindeki Psikolojik Unsurların Freud ve Jung Açısından Analizi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, s. 40-42 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁴⁴ Zeynep Oktuğ, Freudun Kişilik Birimleri ile Reklam İletisinin İzleyici Üstünde Yarattığı Etkiler Arasındaki Bağlantı Magnum Kalbim Benecol ve Lösev Reklamları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 6-9 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

boşaltma ve tutmadır. Bu dönemde tuvalet eğitimi ve bunun aile tarafından nasıl yönetildiği kişilik gelişimi için önemlidir. Tuvalet eğitiminin iyi geçirilmesi iş birliği, kararlılık, girişimcilik ile sonuçlanırken, kötü geçirilmesi inatçılık, aşırı düzenlilik, katı görüşlülük şeklinde kendini gösterebilir.

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinin üçüncüsü olan fallik dönem evresinde (3-6 yaş) haz merkezi genital bölgeye yönelir. Cinsel organlara yönelen çocuk, cinsiyet farklılıklarını da keşfetmeye başlar.

Bu dönemin en önemli olayı Oedipus Elektra çatışmasıdır. Erkek çocuğun penisi vardır ancak babaninki kadar büyük ve güçlü değildir. Kızların penisi ise yoktur bu da kızda yetersizlik duygusuna yol açacak ve ömür boyu giderilmeye çalışılarak penise imrenecektir. Kızların penisi olmadığını öğrenen erkek çocuk penisinin yok edilip koparılacağı korkusu yaşar. Bu korkuya iğdişlik korkusu adı verilir. Erkek çocuk babasıyla yarışıp annesini kıskanırken aynı zamanda ondan daha güçlü olan babanın penisi kesmesinden korkar. Kız çocuk ise babasını kıskanmaya, derin bir sevgi duymaya başlar. Her iki durumda da annenin de babanın da bir sahibi vardır. Bu durumda erkek çocuğun babadan kız çocuğun ise anneden kurtulması, rekabet ederek ebeveyni yenmesi gerekir ancak bu da annesiz veya babasız kalma anlamı taşır. Annesine karşı olan duygularını bastıran ve babasını üstün olarak gören erkek çocuk kendisini babasıyla özdeşleştirecek ve sevgisini karşı cinsten başka birine yöneltecek, erkek kimliği kazanacaktır. Kız çocuk ise anneye özdeşim kuracaktır ve sevgisini karşı cinsten birine yöneltecektir. Erkek çocuğun anneye olan sevgisi babasıyla olan rekabetine Oedipus kompleksi kız çocuğun babasına duyduğu derin sevgi ve annesiyle olan rekabetine ise Elektra kompleksi adı verilir.

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinin dördüncüsü latent (gizil) dönem evresinde (6-12 yaş) çocuk önceki dönemdeki cinsel merak arzusu azalır. Çocuğun durgunluk dönemidir. Enerjisini çevreyi araştırmaya, öğrenmeye ve okula yöneltir. Başkalarıyla özdeşim kurmayı deneyecek, toplumsal rolleri öğrenecektir. Bu dönemi başarılı bir şekilde atlatamayan çocuk içsel dürtülerinin denetimini sağlayamayacak enerjisini geliştirmeye ve öğrenmeye yöneltemeyecek, güvensiz, içe dönük biri olacak ya da aşırı bir denetim mekanizması geliştirecek bu da obsesif bir karakter yapısının gelişmesine neden olacaktır. Bu dönemi başarılı bir şekilde atlatan çocuk yenilgiye uğradığında korkmadan yeni girişimlerde bulunabilen, dışa dönük kendine güvenen biri olacaktır.

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinin beşincisi olan genital dönem evresinde (8-12 yaş) latent dönemde durgunluk yaşayan çocuk ergenlik çağıyla birlikte vücudunda değişiklikler yaşar ve yeniden cinsel dürtülerde artış olur. Bu defa ilgi karşı cinse kayar ve yakınlaşır. Daha önceki dönemlerde yaşanan çatışmalar bu dönemde

yeniden gündeme gelir ve bu dönemde çözümlenmelidir. Bu dönemi başarılı bir şekilde atlatan çocuk anlamlı ilişkiler kuracak, kimliğini kazanmış olacak, üretken olacaktır ancak bu dönemi başarılı bir şekilde atlatamayan çocuk anlamlı ilişkiler kurmakta zorlanacak bağımlı ya da aşırı bağımsız davranışlar sergileyecektir.⁴⁵

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinde yalnızca benlik kavramı ve benlik saygısı oluşup gelişmez. Bunun dışında bu aşamalarda toplumsal cinsiyetin nasıl oluştuğu ve şekillendiği de kısmen anlatılmıştır. Ayrıca süperegonun oluşmasında da toplumun ve toplumsal cinsiyetin etkisi vardır. Çocuk küçük yaşlardan başlayarak ebeveyni ile kurduğu özdeşim ile cinsiyetinin toplum tarafından uygun görülen davranışlarını da taklit etmeye başlayacaktır. Erkek çocuğun babayla kız çocuğun ise anneye özdeşim kurması, erkeklerin erkeksi davranışlar kızların ise kadınsı davranışlar sergilemesine yol açacaktır. Freud'un kurama göre bireylerin toplumsal cinsiyete uygun davranışlar sergilemesi ve psikolojik olarak cinsiyetine uyum sağlaması için onunla aynı cinsiyette olan ebeveyniyle özdeşim kurması, cinsel kimliğini kazanması gerekir. Ebeveyni ile özdeşim kuran çocuk ilerleyen yaşlarda toplum içerisinde bir kimlik kazanmaya çalışacak yine bu süreçte toplumun kalıp yargılarından cinsiyete yüklenen rollerden ve sorumluluklardan etkilenecek kendine bir kimlik oluşturacaktır.⁴⁶

3.2.3. Charles Horton Cooley Ayna Benlik Kuramı

Charles Cooley ayna benlik kavramından ilk olarak "İnsan doğası ve sosyal düzen- Human nature and social order" kitabında bahsetmiştir. Cooley'e göre benlik çocukluk döneminde oluşmakta aileden başlayarak çevreyle kurduğu iletişim ve toplum sayesinde gelişmektedir, çocuk etrafında olup biteni gözlemler, anlamaya çalışır ve bu öğrendiklerini dışarıya yansıtır. Kişinin kendini nasıl algıladığının yanı sıra çevresindeki insanların ona nasıl davrandığı, ona nasıl tepkiler verdiği, kişi için ne düşündüğü, kişinin bunları nasıl algıladığı önemlidir. Cooley'in ayna benlik kavramı üç temel aşamadan oluşmaktadır.⁴⁷

Birinci aşama başkaları tarafından nasıl görüldüğümüzle ilgilidir. Aile bireylerimizin, yakın çevremizdeki insanların, toplumda az rastladığımız kişilerin bizi nasıl gördüğü önemlidir. Ayna benlik kavramında ikinci aşama çevremizdeki kişilerin

⁴⁵ Yusuf Bahri Gündoğdu, "The Possibility of Development and Change By Psychoanalytic Theory of Personality", **International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic**, 2016, Cilt:11, 373-404 s.385

⁴⁶ Pelin Vargel Pehlivan, "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar Bir Literatür Taraması", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2017, Cilt:16 s.497-521, s. 507.

⁴⁷ Özlem Sarıca, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5 ve 6 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramlarının Çeşitli Sosyodemografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

bizi nasıl değerlendirdikleriyle ilgilidir. Üçüncü aşama çevremizdeki insanların bizi nasıl gördüğüne ve bizimle ilgili düşüncelerine bağlı olarak kendimiz hakkındaki düşüncelerimizdir. Bu aşamada başkalarının bizimle ilgili düşüncelerinden çok bizim bu düşünceleri nasıl algıladığımızla ilgilidir yani çevremizdekilerin bizimle ilgili görüşlerini doğru ya da yanlış bir şekilde algılayabilir kimliğimizi bu algılara göre şekillendirebilir çünkü insanlar, kendilerini çevresindeki insanların onları nasıl algıladığıyla bağdaştırıp o şekilde görme eğilimindedirler. Bu aşamada oluşan ayna benlik olumluysa olumlu davranışlar ve olumlu bir benlik algısı geliştiririz eğer olumsuzsa olumsuz davranışlar ve olumsuz bir benlik algısı geliştiririz. Benlik oluşumu çocukluk döneminden başlasa da yaşam boyu devam eder bu sebeple bize yansıtılan tepkiler ve gösterilmiş olan davranışlarla farklılık gösterebilir.⁴⁸ Örneğin okulda verilen ödevi yapmış ve öğretmene teslim edip notunu almayı bekleyen bir çocuğun ödev kağıdına öğretmen çeşitli notlar yazmış öğrencinin zeki ve çalışkan olarak görmüş, potansiyelinin daha yüksek olduğunu, daha iyisini yapabileceğini düşünmüş ve öğrenciyi onu teşvik etmek için daha düşük bir not vermiştir. Çocuk aldığı notu ve kağıdında yazılı olanları gördüğünde kendini başarısız hissedip zeki olmadığını düşünebilir, öğretmenin haksızlık yaptığını düşünebilir. Bu da öğrencinin algısına göre onu teşvik etmek yerine, bu derse çalışmak istememesine eskisinden anlamak için daha az çaba harcamasına neden olabilir. Bu durum çocuk için öğretmen onu başarısız olarak görüyor şeklinde algılanabilir. Çocuk öğretmenin yanına giderek neden beklediğinden daha düşük not aldığını sorduğunda öğretmen durumu açıklayıp daha çok çalışmasını önerdiğinde çocuğun algısı değişebilir, öğretmenin onu başarısız olarak görmediğini çalışırsa daha iyisini yapabileceğini düşünebilir. Ayna benlik kavramında başkalarının olumlu-olumsuz geri dönüşleri tepkileri, doğru-yanlış anlaşılmalara, algılamalara, kendimizi nasıl algıladığımızla etki eder. Bu kurama göre benliğimiz ve benlik saygımız yaşam boyu gelişmeye devam ederek bizim olayları ve kendimizi nasıl algıladığımızla, çevremizdeki insanların bizi nasıl tanımladığı ve algıladığıyla ilişkilidir.

3.2.4. Carl Rogers Fenomenolojik Benlik Kuramı

Carl Rogers Fenomenolojik Benlik Kuramında her kişinin özel, eşsiz ve biricik olduğunu savunur. Her bireyin kendine ait bir yaşantısı ve deneyimleri vardır. İnsanın doğası iyidir ve insan iyi olma eğilimlidir, insan davranışlarından sorumludurlar ancak kendisi değil davranışları sorunlu olabilir. Bireyin yaptığı davranış içinde bulunduğu

---

⁴⁸ Yener Özen ve Fikret Gülaçtı, "Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gereklik Var mı", **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2010, 21-37, s.33

koşullara göre değerlendirilmeli ve onun tarafından nasıl görüldüğüne bakılmalıdır. Rogers'ın kuramında benlik önemli bir yere sahiptir. Gerçek benlik kişinin ne olduğudur, gerçektir, doğumdan itibaren insanın çevresiyle olan iletişimi ve etkileşimi sonucunda gelişir. Kişinin kendisinde olmasını istediği, görmeyi arzuladığı, ulaşmak istediği modelin ve düşüncelerin karşılığı ise ideal benliği oluşturur. İdeal benlik kişinin gelişimine katkıda bulunur, her insanın umutları, hayalleri, yapmak istedikleri ve olmak istediği bir yer vardır. Benlik kavramı yani benlik algısı ise kişinin yaşantılarının, algıladıklarının, kendini değerlendirmesinin toplamıdır. Benlik kavramı, gerçek benlik ve ideal benlikten oluşur. İdeal benlik ve gerçek benlik arasında çok fark olmamalıdır, gerçek benlik ve ideal benlik arasında az fark olursa kişi daha mutlu ve ruhen sağlıklı olup, benlik saygısı yüksek olabilir. Gerçek benlik ve ideal benlik arasında fark çoksa kişi ruhsal sağlık sorunları yaşayabilir ve benlik saygısı düşük olabilir. Örneğin bir kişi işinde ve hayatında başarılı ve saygın biri olmasına karşın kendisini başarısız olarak görebilir. Bu durumda kişinin gerçek benliği ve ideal benliği arasında olumsuz bir durum söz konusudur, gerçek benliği ile ideal benliği arasında uyumsuzluk vardır, kişinin benlik saygısı düşüktür.⁴⁹

Sağlıklı bir insandan beklenen arzuladığı hedeflere ulaşması bunun içinde her geçen gün kendini geliştirmesi, sınırlarını zorlaması, yanlış olan davranışlarını değiştirmesi ve öğrenmeye devam etmesidir. Bu da insanın kendini gerçekleştirme eğilimidir ancak kendini gerçekleştirme eğilimi belirli koşullar sağlanırsa yerine getirilebilir. İnsanoğlunun kendini değerli olarak algılayabilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi için koşulsuz sevgiye ve saygıya ihtiyacı vardır. Onu seven, değer veren, saygı gösteren, onu her haliyle kabul edecek bir ortamda yetişmesi gerekmektedir. Koşulsuz sevgi ve saygı ortamında yetişen kişi kendi ve çevresini seven, değer veren, saygı gösteren gerçek benlik kavramı, ideal benlik kavramı ve benlik algısı gelişmiş biri olacaktır. Kişinin çevresinden olumlu geri dönüşler alması onun olumlu kabule değer vermesine çevresinden olumsuz geri dönüşler alması ise olumsuz kabulü değersizleştirmesine sebep olacaktır.⁵⁰

3.2.5. William James Benlik Kuramı

Psikoloji alanında benlik kavramını ele almış olan ilk kişi William James'tir. "The Principles of Psychology" adlı eserinde ruhsal benlik, maddesel benlik, sosyal benlik

⁴⁹ Ankara Üniversitesi Açık Ders İnternet Sayfası, "Carl Rogers ve Birey Merkezli Yaklaşım", https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/48412/mod_resource/content/1/Carl%20Rogers%20ve%20Birey%20Merkezli%20Yakla%C5%9F%C4%B1m.pdf (Erişim tarihi: 01.12.2019)

⁵⁰ Derya Gülcan, "Benlik Farklılıklarına Rogersın Danışan Odaklı Terapisi ile Yaklaşım Vaka Çalışması", *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2015, Cilt:2, 13-26, s.17

olmak üzere insanların kendilerinden bahsederken kullandığı benliğin üç yönü olduğundan söz etmiştir ve benlik türlerini “bilen benlik” ve “bilinen benlik” olmak üzere ikiye ayırmıştır.

Bilen benliği özne “I” bilinen benliği ise nesne “me” olarak tanımlamıştır. William James’e göre bilimin konu edinmesi gereken kavramın bilinen benlik olduğunu öne sürmüştür. Bilen benlik bilime konu edildiği zaman nesne durumuna düşmektedir bu sebeple bilinen benlik bilimin konusu haline gelecektir. Benliğin maddesel yönü kişinin kendine ait şeylerle (kıyafetleri, arabası, parası gibi) çevresindekilerle (aile, eş, dost gibi) özdeşleşmiş olmasıdır. Örnek verecek olursak bir bireyin sahip olduğu aile üyelerinden birini kaybetmesi verilebilir. Bu durumda sahip olduğu ve benliğin maddesel yönünü simgeleyen aile üyelerinden birini kaybeden bireyin benliği de bu durumdan etkilenecektir. Ruhsal benlik kişiye özgüdür. Kişinin kendini nasıl algıladığı, nasıl değerlendirdiği boyutunu kapsar. Örneğin bir kişinin şarkı söyleme yeteneğinin olması, bu kişinin kendi sesini beğenmesi veya beğenmemesi, sesini olduğundan daha kötü veya daha iyi olarak değerlendirmesi, şarkı söylemeye ve şarkı söyleyenlere karşı tutumu her bireyde farklılık gösterecektir. Sosyal benlik kişinin bulunduğu ortama, statüsüne göre değişiklik gösterebilir. William James’e göre insanın birden fazla sosyal benliği bulunmaktadır çünkü bir birey diğer bireyler tarafından farklı bir imaja sahiptir. Aynı zamanda kişi farklı ortamlarda bulunmak, farklı kişilerle iletişim kurmak, farklı alanlara girmek durumunda olduğundan çevresindeki herkese farklı bir tarafını gösterecek ve bu farklılıklar kadar sosyal benliği olacaktır. Örneğin bir kişi ailesine karşı farklı bir izlenim oluştururken, yönetici olduğu bir firmada farklı bir izlenim oluşturacak, küçük yaşlardan itibaren görüştüğü arkadaşlarına karşı farklı bir izlenim oluşturacaktır. Kişilerin buldukları ortama uyum sağlaması, tutarlı davranışlarda bulunması gerekmektedir. Bu nedenle iş ortamında gergin, disiplinli, kontrolcü olduğu düşündüğü iş arkadaşıyla arkadaş ortamında denk gelen ve onun gülüp, eğlendiğini, şakalar yaptığını gören kişi şaşıracaktır.⁵¹

---

⁵¹ Hanzade Aslan Yılmaz, “Bir Derleme Benlik Kavramına İlişkin Bazı Yaklaşımlar ve Tanımlamalar”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2016, 79-89, s.80

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

4.1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinin Seymen mahallesinde ikamet eden kadınlar oluşturmaktadır. Bu mahallede ortalamada 435 kadın 661 erkek nüfusu olduğu 2018 yılının nüfus sayımına göre tespit edilmiştir. Evreni temsil etmek için %95 güven aralığında, $\pm\%5$ örnekleme hatası ile en az 55 kişinin örnekleme alınacağı bulunarak araştırmaya Seymen mahallesinden 90 çalışan kadın ve 90 çalışmayan kadının dahil edilerek çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu araştırmada rastlantısal örneklem tekniği kullanılmıştır. Gönüllü olarak araştırmaya dahil olan bireylere araştırmanın içeriği, ölçekleri nasıl dolduracakları ve bu araştırmanın neden yapıldığı ile ilgili olarak bilgi verilmiştir.

4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Sosyo-demografik Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği araştırma verilerinin toplanması amacıyla kullanılmıştır.

4.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırma için hazırlanmış olan demografik bilgi formunda çalışmaya yalnızca kadınlar katıldığı için cinsiyet faktörü eklenmemiştir. Bu formda çalışmaya katılan gönüllünün mesleği, medeni durumu, çocuğunun olup olmadığı, kaç çocuğu olduğu, çocuklarının dışında bakmakla yükümlü birinin olup olmadığı, yaş aralığı, eğitim düzeyi, çalışıyorsa çalışma türü, ailenin ortak geliri ve çalışıyorsa yaptığı işten elde ettiği geliri sorulmuştur.

4.2.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Bu araştırmada kullanılmış olan benlik saygısı ölçeği Morris Rosenberg tarafından 1963 yılında geliştirilmiş ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları ise 1965 yılında A.B.D.' de lise öğrencileri üzerinde yapılarak, ölçek ergen ve yetişkinler üzerinde sıkça kullanılmıştır. Füsun Çuhadaroğlu tarafından 1985 yılında Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması 205 lise öğrencisi üzerinde yapılmış test tekrar test güvenirlik analizinin sonucu .89 çıkarken geçerlik analizinin .71 çıktığı görülmüştür. ⁵²Literatür çalışmalarının çoğunun 1996 yıllarına kadar çocuk ve

---

⁵² Anıl Sübeten, Considerations of Death Anxiety Meaning in Life Self Esteem Self Compassion and Loneliness Vis a Vis Terrör Management Theory, Boğaziçi University, Institute for Graduate Studies in Social Sciences, İstanbul, 2018, s.45 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ergenler üzerinde yapılmış olması nedeniyle Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin yetişkinler üzerinde geçerlik güvenirlik çalışmalarını yapan Mediha Korkmaz 150 kadın 150 erkek toplamda 300 kişiden oluşan yetişkin örneklem grubu üzerinde çalışmasını yaparak literatüre katkıda bulunmuştur. Literatür çalışmalarında bu ölçeğin hem yetişkinler hem ergenler üzerinde uygulandığı görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik analizinde Guttman formülasyonuna uygun olarak yeniden üretilirlik katsayısı hesaplanmış .93 olarak bulunmuştur ve elde edilen sonuç Rosenberg'in yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Ölçeğin alt alanının kriter ilişkili geçerliliğinde Coopersmit Benlik Saygısı Envanterinin Yetişkin Formu kullanılmıştır ve iki ölçek arasındaki geçerlik katsayısı birbiri ile benzerdir. ($r=.59$) Ölçeğin alt testleri ile yapılan iç tutarlık ve güvenirlik analizi .7 ile 0.70 arasında değişen alpha değerlerinin olduğu görülmüş benlik kavramının daha birçok faktörle de ilgili olduğu yapılacak olan çalışmaların bunu düşünülmüştür. Örneklem grubunda yapılan çalışmada sosyo-demografik değişkenlere bakıldığında anlamlı farklar görülmüştür. Mediha Korkmaz'ın yaptığı çalışmada yetişkin örneğine göre benlik saygısının diğer alt testlerle ilişkisine bakıldığında benlik saygısının sürekliliğini ifade eden kendilik kavramı sürekliliği alt testinin, insanlara güvenme alt testinin, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, ana-baba ilgisi, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, psikişik izolasyon alt testleriyle benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunurken eleştiriye duyarlılık ve tartışmalara katılma alt testinde benlik saygısı ile arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği 63 maddeden benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güvenme, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılma derecesi, ana-baba ilgisi, babayla ilişki, psikişik izolasyon olmak üzere 12 alt testten oluşmaktadır.⁵³

4.2.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği Glick ve Fiske tarafından 1996 yılında geliştirilmiş 22 maddeden oluşan bir ölçektir. İlk oluşturulduğunda ters puanlama gerektirecek bazı maddeleri bulunan bu ölçek sonrasında yeniden düzenlenerek sorularda değişiklik yapılmış cinsiyetçiliği yansıtan ve ters kodlama yapılmasına gerek duyulmayacak şekilde son halini almıştır. Bu ölçekte sorular toplumsal cinsiyetçiliği, korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik olarak ikiye ayırmıştır. Korumacı

---

⁵³ Mediha Korkmaz, Yetişkin Örneklem için Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1996, s.43-79 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

cinsiyetçilikte kadının yüceltilmesi, kadının korunması, kadının sevilmesi gibi olumlu tutumlar barındıran sorular yer almaktadır ancak korumacı cinsiyetçiliğin kadının erkeğe kıyasla düşük bir seviyede olduğunu kanıtlayan bir cinsiyetçilik türü olduğunu belirtmişlerdir. Korumacı cinsiyetçilikte düşmanca cinsiyetçilik gibi önyargılardan beslenmekte, erkek egemenliğini kabullenmektedir. Düşmanca cinsiyetçilik ise önyargılara dayanan, daha katı ve yanlış genellemelere dayanan bir cinsiyetçilik türüdür ve cinsiyetler arası ayrımcılığa sebep olabilir. Ataerkil toplumlarda baskıcı veya korumacı olarak kadın erkeğe göre daha güçsüz, zayıf, desteklenmesi, yüceltilmesi gereken bir birey olarak görülmüştür. Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeğinin sorunlarına bakıldığında düşmanca cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayıları .80 ve .92 arasında değişkenlik göstermekteyken korumacı cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayıları .73 ve .85 arasında değişkenlik göstermektedir. Modern cinsiyetçilik ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 2000 yılında Glick ve arkadaşlarının bir çalışması için Türkçeye çevrilerek uygulanmıştır. Nuray Sakallı Uğurlu tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yapılan çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeğinin yapı geçerliliği incelendiğinde Glick ve Fiske'in sonuçları ile anlamlı bir benzerlik saptanmıştır. İç tutarlık güvenirliği yapılan orijinal çalışmayla anlamlı bir benzerlik göstermiştir. Düşmanca cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayısı .87 bulunurken korumacı cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayısı .78 bulunmuştur ve Nuray Sakallı Uğurlu tarafından 2002 yılında literatüre sunulmuştur. 11 tane düşmanca cinsiyetçilik cümlesi bulunan ölçekte 11 tane korumacı cinsiyetçilik cümlesi vardır ancak korumacı cinsiyetçilik cümleleri heteroseksüel yakınlık, koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı fark olarak üç alt boyutta incelenmektedir. Bu ölçekte yer alan cümlelerin başına 1 kesinlikle katılmıyorum, 2 katılmıyorum, 3 biraz katılmıyorum, 4 biraz katılıyorum, 5 biraz katılıyorum, 6 kesinlikle katılıyorum şeklinde hem fikir olunan sayı yazılmaktadır.⁵⁴

4.3. VERİLERİN ANALİZİ

Bu çalışma esnasında elde edilen verilerin analizi yapılırken, veriler bilgisayara sayısal ifade olarak girilmiş ve Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (Statistical Program for Social Sciences-SPSS 25.0) kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Analizlere başlamadan önce veriler normal dağılım açısından incelenmiştir. Basıklık-Çarpıklık değerlerine bakıldığında bütün ölçeklerin ve değişkenlerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bütün ölçekler ve alt ölçeklerde

⁵⁴Nuray Sakallı Uğurlu, "Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması", **Türk Psikoloji Dergisi**, 2002, Cilt:17, 47-58, s.51-57

değerler -2, +2 arasında olduğundan kaynaklı normal dağılımı göstermektedir. Uygulanan analizde %95 güvenilirlik düzeyi esas alınmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik iki grup arasındaki farkı analiz etmek için iki bağımsız değişken testi olan T-Testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında parametrik çoklu grup arasındaki farkı analiz etmek için ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi ile test edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene etkisini görmek için Çoklu Doğrusal Regresyon kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 1. Çalışan Kadınların Sosyodemografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		f	%
Yaş	Total	90	100,0
	26-35	39	43,3
	36-45	28	31,1
	46-55	10	11,1
	56-65	1	1,1
	Total	90	100,0
Eğitim	İlköğretim	18	20,0
	Lise	25	27,8
	Yüksek Okul	16	17,8
	Üniversite	27	30,0
	Yüksek Lisans	4	4,4
Medeni durumunuz	Evli	63	70,0
	Bekar	21	23,3
	Boşanmış Ayrı Yaşayan	6	6,7
	Total	90	100,0
Çocuk	Hayır	30	33,3
	Evet	60	66,7
	Total	90	100,0
Çocuk Sayısı	0	30	33,3
	1	18	20,0
	2	37	41,1
	3	5	5,6
	Total	90	100,0
Bakım	Hayır	85	94,4
	Anneanne	1	1,1
	Babanne	1	1,1
	Dede	1	1,1
	Diğer	2	2,2
	Total	90	100,0
Çalışma şekli	Tam Zamanlı	77	85,6
	Vardiyalı	4	4,4
	Yarı Zamanlı	9	10,0
	Total	90	100,0

Çalışma türü	Kadrolu	71	78,9
	Sözleşmeli	19	21,1
	Total	90	100,0
Kaç saat	4	6	6,7
	8	40	44,4
	8-10	25	27,8
	10-12	18	20,0
	12-14	1	1,1
	Total	90	100,0
Aylık gelir	2001-3000 TL	10	11,1
	3001-5000 TL	40	44,4
	5001-6000 TL	12	13,3
	6001-8000 TL	14	15,6
	Diğer	14	15,6
	Total	90	100,0
İş geliri	1501-2000 TL	28	31,1
	2001-3000 TL	35	38,9
	3001-5000 TL	15	16,7
	5001 TL Ve Üstü	12	13,3
	Total	90	100,0

Çalışan kadınların sosyodemografik değişkenlere göre yüzdeler dağılımını görmektediriz. Tablo(1)

Tablo 2. Çalışmayan Kadınların Sosyodemografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		f	%
Yaş	18-25	13	14,4
	26-35	16	17,8
	36-45	31	34,4
	46-55	20	22,2
	56-65	10	11,1
	Total	90	100,0
Eğitim	İlköğretim	43	47,8
	Lise	32	35,6
	Yüksek Okul	8	8,9
	Üniversite	6	6,7
	Yüksek Lisans	1	1,1
Medeni durumunuz	Evli	74	82,2
	Bekar	14	15,6
	Boşanmış Ayrı Yaşayan	2	2,2
	Total	90	100,0

Çocuk	Hayır	15	16,7
	Evet	75	83,3
	Total	90	100,0
Varise	0	16	17,8
	1	23	25,6
	2	39	43,3
	3	6	6,7
	4	5	5,6
	5	1	1,1
Bakım	Hayır	81	90,0
	Anneanne	4	4,4
	Babanne	2	2,2
	Dede	1	1,1
	Diğer	2	2,2
	Total	90	100,0
Çalışma şekli	Çalışmıyorum	90	100,0
Aylık gelir	2001-3000 TL	41	45,6
	3001-5000 TL	34	37,8
	5001-6000 TL	5	5,6
	6001-8000 TL	4	4,4
	Diğer	6	6,7

Çalışmayan kadınların sosyodemografik değişkenlere göre yüzdelik dağılımını görmektediriz.Tablo(2)

Tablo 3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

	N	$\bar{X}$	Ss.
Benlik saygısı	180	0,92	0,54
Kendilik Kavramının Sürekliliği	180	0,96	0,40
İnsanlara Güven Duyma	180	0,55	0,18
Eleştiriye Duyarlılık	180	0,79	0,52
Depresif Duygulanım	180	0,89	0,23
Hayalperestlik	180	0,96	0,40
Psikomatik Belirtiler	180	2,01	0,51
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	180	0,71	0,44
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	180	1,61	0,37
Anne Baba İlgisi	180	0,80	0,28
Babayla İlişki	180	2,11	0,85
Psikişik İzolasyon	180	0,49	0,34

Betimsel veri analizinde benlik saygısı ve alt boyutlarının ortalamaları yer almaktadır. Benlik saygısının ortalaması 0.92(ss=0,54)'dur. Tablo(3)

Tablo 4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

	N	$\bar{X}$	Ss.
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği	180	4,06	0,88
Düşmanca Cinsiyetçilik	180	3,81	0,98

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ortalaması 4.06(ss=0.88), Düşmanca Cinsiyetçilik ortalaması 3.81(ss=0.98), Korumacı Cinsiyetçilik ortalaması 4.31(ss=0.95)dir. Tablo(4)

Tablo 5. Çalışan Kadınların Sosyo-demografik Özelliklerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden Alınan Puanlara Etkisi

	Standart		Beta	T	P	R2	F
	B	Hata					
(Sabit)	4,444	0,368		12,061	0,000	0,143	3,557
Eğitim	-0,169	0,098	-0,234	-1,731	0,047		
Çocuk	0,199	0,225	0,107	0,883	0,380		
Yaş	-0,054	0,120	-0,055	-0,447	0,656		
Aylık Gelir	-0,116	0,084	-0,169	-1,379	0,172		

Eğitim Durumu, çocuk sayısı, yaş faktörü, ailenin aylık gelir ortalaması ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir ($R^2=.143$, $p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Çelişik Cinsiyetçilik varyansın sadece %14'ünü açıklamaktadır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Eğitim Durumu Çelişik Cinsiyetçilik üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Beta katsayısına göre önem sırası Eğitim durumu, aylık gelir düzeyi, çocuk sayısı, yaş faktörü şeklindedir. Tablo (5)

Tablo 6. Çalışmayan Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden Alınan Puanlara Etkisi

	Standart		Beta	T	p	R2	F
	B	Hata					
(Sabit)	4,838	0,359		13,480	0,000	0,134	3,297
Eğitim	-0,281	0,125	-0,325	-2,256	0,027		
Çocuk	0,127	0,301	0,058	0,422	0,674		
Yaş	-0,093	0,088	-0,136	-1,055	0,294		
Aylık Gelir	-0,084	0,080	-0,117	-1,047	0,298		

Sosyodemografik özelliklerin, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden alınan puanlar ile arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. ($R^2=.134$, $p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Çelişik Cinsiyetçilik varyansın sadece %13'ünü açıklamaktadır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Eğitim Durumu Çelişik Cinsiyetçilik üzerinde önemli(anlamlı) bir yordayıcı olduğu

görülmektedir. Beta katsayısına göre önem sırası eğitim durumu, yaş, aylık gelir düzeyi, çocuk sayısı şeklindedir. Tablo (6)

Tablo 7. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar Arasındaki Farka İlişkin Bağımsız Grup t Testi

Grup		N	$\bar{X}$	Ss.	T	Sd.	P
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği	Çalışan	90	3,83	0,88	-3,615	178	0,000
	Çalışmayan	90	4,29	0,82			
Düşmanca Cinsiyetçilik	Çalışan	90	3,54	0,96	-3,825	178	0,000
	Çalışmayan	90	4,08	0,93			
Korumacı Cinsiyetçilik	Çalışan	90	4,13	0,98	-2,699	178	0,008
	Çalışmayan	90	4,50	0,89			

Çalışan ve çalışmayan kadınların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden almış oldukları puanların, Düşmanca ve Korumacı Alt Boyutlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan Çalışmayan Grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çalışan ve çalışmayan kadınların Düşmanca Cinsiyetçilik ve Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutundan almış oldukları puanların, anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucunda Çalışmayan Kadınlar daha fazla puan aldıkları için istatistiksel açıdan $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Tablo (7)

Tablo 8. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar Arasındaki Farka İlişkin Bağımsız Grup t Testi

Grup		N	$\bar{X}$	Ss.	t	Sd.	P
Benlik Saygısı	Çalışan	90	0,90	0,25	-0,553	178	0,581
	Çalışmayan	90	0,93	0,32			
Kendilik Kavramının Sürekliliği	Çalışan	90	2,82	1,29	0,343	178	0,732
	Çalışmayan	90	2,76	1,31			
İnsanlara Güven Duyma	Çalışan	90	1,78	0,95	1,614	178	0,108
	Çalışmayan	90	1,56	0,90			
Eleştiriye Duyarlılık	Çalışan	90	1,42	0,79	1,777	178	0,077
	Çalışmayan	90	1,22	0,72			
Depresif Duygulanım	Çalışan	90	1,46	0,90	-1,541	178	0,125
	Çalışmayan	90	1,67	0,94			
Hayalperestlik	Çalışan	90	0,59	1,12	-2,367	178	0,019
	Çalışmayan	90	1,01	1,27			
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Çalışan	90	1,22	1,10	-0,801	178	0,424
	Çalışmayan	90	1,36	1,13			
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	Çalışan	90	0,66	0,75	0,373	178	0,710
	Çalışmayan	90	0,61	0,84			
Psşik İzolasyon	Çalışan	90	0,87	0,74	2,423	178	0,016
	Çalışmayan	90	0,62	0,61			

Psikosomatik Belirtiler	Çalışan	90	2,99	2,44	-1,321	178	0,188
	Çalışmayan	90	3,46	2,30			
Ana-Baba İlgisi	Çalışan	90	1,18	1,68	-2,729	178	0,007
	Çalışmayan	90	1,89	1,81			
Babayla İlişki	Çalışan	90	3,31	1,29	2,235	178	0,027
	Çalışmayan	90	2,91	1,11			

Çalışan ve çalışmayan grubunun Benlik Saygısından almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Kendilik Kavramının Sürekliliği Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun İnsanlara Güvenme Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Eleştiriye Duyarlılık Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Depresif Duygulanım Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Hayalperest Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan Çalışmayan Grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını

belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Psikosomatik Belirtiler Alt Boyutundan almış oldukları puanların anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan, istatistiksel açıdan $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Ana-Baba İlgisi Alt Boyutundan almış oldukları puanların, grup değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan Çalışmayan Grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p<0.01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çalışan ve çalışmayan grubunun Babayla İlişki Alt Boyutundan almış oldukları puanların, grup değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız Grup t testi sonucundan Çalışan Grubun daha fazla puan aldığından dolayı istatistiksel açıdan $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. (Tablo 8)

Tablo 9. Çalışan Kadınlarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutları, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Puanlara İlişkin Pearson Korelasyon Analizi

		Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği	Düşmanca Cinsiyetçilik	Korumacı Cinsiyetçilik
Benlik Saygısı	r	-0,036	-0,029	-0,037
	p	0,737	0,788	0,733
	N	90	90	90
Kendilik Kavramının Sürekliliği	R	0,074	0,059	0,076
	p	0,486	0,581	0,476
	N	90	90	90
İnsanlara Güven Duyma	r	-0,018	0,029	-0,060
	p	0,869	0,789	0,575
	N	90	90	90
Eleştiriye Duyarlılık	r	-,296**	-,348**	-0,192
	p	0,005	0,001	0,070

	N	90	90	90
Depresif Duygulanım	r	-0,003	-0,090	0,082
	p	0,977	0,401	0,440
	N	90	90	90
Hayalperestlik	r	0,125	0,038	0,188
	p	0,240	0,721	0,077
	N	90	90	90
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	r	,441**	,370**	,431**
	p	0,000	0,000	0,000
	N	90	90	90
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	r	-,277**	-,217*	-,286**
	p	0,008	0,040	0,006
	N	90	90	90
Psşik İzolasyonu	r	,272**	,270*	,225*
	p	0,009	0,010	0,033
	N	90	90	90
Psikosomatik Belirtiler	R	0,058	0,034	0,071
	p	0,585	0,747	0,504
	N	90	90	90
Ana-Baba İlgisi	R	0,197	0,097	,260*
	p	0,062	0,363	0,013
	N	90	90	90
Babayla İlişki	R	0,173	,247*	0,069
	p	0,103	0,019	0,518
	N	90	90	90

**p<.01, *p<.05

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissi Alt Boyutu toplam puanı ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 441, p<.01$).

Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissi Alt Boyutu toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 370, p<.01$).

Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissi Alt Boyutu toplam puanı ile Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 431, p<.01$).

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutu toplam puanı ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -277, p<.01$).

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutu toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -217, p<.01$).

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutu toplam puanı ile Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -286, p<.01$).

Psişik İzolasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 272, p<.01$).

Psişik İzolasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 270, p<.01$).

Psişik İzolasyon Alt Boyutu toplam puanı ile Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 225, p<.01$).

Ana Baba İlgisi Alt Boyutu toplam puanı ile Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 260, p<.01$).

Babayla İlişki Alt Boyutu toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 270, p<.01$). (Tablo 9)

Tablo 10. Çalışmayan Kadınlarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutları, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Puanlara İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği	Düşmanca Cinsiyetçilik	Korumacı Cinsiyetçilik
---	---------------------------	---------------------------

Benlik Saygısı	r	,228*	,260*	0,147
	p	0,031	0,013	0,167
	N	90	90	90
Kendilik Kavramının Sürekliliği	r	0,012	-0,038	0,062
	p	0,909	0,724	0,563
	N	90	90	90
İnsanlara Güven Duyma	r	0,196	0,152	0,201
	p	0,064	0,152	0,057
	N	90	90	90
Eleştiriye Duyarlılık	r	-0,095	-0,074	-0,097
	p	0,374	0,490	0,363
	N	90	90	90
Depresif Duygulanım	r	0,056	0,064	0,035
	p	0,602	0,549	0,740
	N	90	90	90
Hayalperestlik	r	0,162	0,157	0,134
	p	0,127	0,140	0,208
	N	90	90	90
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	r	,304**	0,199	,350**
	p	0,004	0,061	0,001
	N	90	90	90
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	r	-,274**	-,253*	-,239*
	p	0,009	0,016	0,023
	N	90	90	90
Psişik İzolasyon	r	0,131	0,040	0,199
	p	0,218	0,711	0,060
	N	90	90	90
Psikosomatik Belirtiler	r	0,077	0,156	-0,021
	p	0,469	0,141	0,842
	N	90	90	90
Ana-Baba İlgisi	r	0,120	0,021	0,197
	p	0,262	0,841	0,063
	N	90	90	90
Babayla İlişki	r	-0,153	-,238*	-0,032
	p	0,150	0,024	0,767
	N	90	90	90

**p<.01,*p<.05

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Alt Boyutları ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Benlik Saygısı toplam puanı ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= 228, p<.01).

Benlik Saygısı toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= 260, p<.01).

Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissi Alt Boyutu toplam puanı ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= 304, p<.01).

Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissi Alt Boyutu toplam puanı ile Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 350, p<.01$).

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutu toplam puanı ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -274, p<.01$).

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutu toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -253, p<.01$).

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Boyutu toplam puanı ile Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -239, p<.01$).

Babayla İlişki Alt Boyutu toplam puanı ile Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Boyutu puanı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= -238 p<.01$). (Tablo 10)

Tablo 11. Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyetçiliğin Benlik Saygısına Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	T	p	R2	F
(Sabit)	0,781	0,104		7,528	0,000	0,019	1,723
Düşmanca Cinsiyetçilik	0,047	0,029	0,158	1,615	0,108		
Korumacı Cinsiyetçilik	-	0,030	-	-0,353	0,724		
	0,011		0,035				

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. ($R^2=.019, p>.05$). (Tablo 11)

Tablo 12. Çalışmayan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyetçiliğin Benlik Saygısına Etkisi

	B	Standart Hata	Beta	T	p	R2	F
(Sabit)	0,573	0,181		3,172	0,002	0,068	3,157
Düşmanca Cinsiyetçilik	0,094	0,045	0,271	2,073	0,041		
Korumacı Cinsiyetçilik	-0,007	0,047	-0,018	-0,139	0,890		

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. ($R^2=.068, p<.05$). Adı geçen değişkenlerle birlikte Benlik Saygısı varyansın sadece %7'sini açıklamaktadır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Düşmanca Cinsiyetçiliğin Benlik Saygısı üzerinde önemli(anlamlı) bir yordayıcı

olduğu görülmektedir. Beta katsayısına göre önem sırası Düşmanca Cinsiyetçilik, Korumacı Cinsiyetçilik şeklindedir. (Tablo 12)

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açıları karşılaştırılmış ve benlik saygısı ile ilişkisi değerlendirilerek elde edilen bulgular aracılığıyla açıklanmıştır. Glick ve Fisk' e göre cinsiyetçilik “düşmanca cinsiyetçilik” ve “korumacı cinsiyetçilik” olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadınlara karşı yapılan olumsuz davranışlar, kadın cinsiyetine yönelik kalıplaşmış yargılar düşmanca cinsiyetçiliği yansıtırken, kadının erkeğin egemenliğinde ve erkeğe bağımlı olması gerektiği, erkek tarafından yüceltmeye ve korunmaya ihtiyaç duyduğu görüşü korumacı cinsiyetçiliği yansıtmaktadır. Toplumumuzda cinsiyetler arası eşitsizliklere maruz kalınması kadını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu da cinsiyetçiliğin benlik saygısı üzerinde etkisi olup olmadığı konusunda merak uyandırmış ve araştırmanın konusunu oluşturmuştur.⁵⁵

Çalışan ve çalışmayan kadınların demografik değişkenlere göre dağılımına bakıldığında araştırmaya katılan çalışan kadınların yaş ortalaması 26-35 aralığında yoğunluk gösterirken çalışmayan kadınların yaş ortalaması 36-45 aralığında yoğunluk göstermektedir. Çalışan kadınların çoğunluğu üniversite mezunuyken, çalışmayan kadınların çoğunluğu ilköğretim mezunudur. Çalışan kadınların aylık gelir düzeyi 3001 TL- 5000 TL arasında yoğunluk gösterirken çalışmayan kadınlarda aylık gelir düzeyi 2001- 3000 TL arasında yoğunluk göstermektedir.

Sosyodemografik özelliklere göre çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçilik düzeylerine bakıldığında eğitim düzeyi arttıkça cinsiyetçi bakış açısının azaldığı görülmektedir. Bir çalışmada eğitim düzeyinin kadınların bakış açılarını etkilediği saptanmıştır. Eğitim düzeyi daha yüksek kadınların geleneksel rollerin dışına çıkabildikleri, kadın erkek eşitliğine daha çok dikkat ettikleri eşler arasında görev ve sorumlulukları paylaştıkları, erkeklerin düşüncelerini olduğu gibi kabul etmek yerine konuşarak aralarında fikir birliği sağlama yoluna gittikleri yorumu yapılmıştır.⁵⁶

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden elde edilen puanlar karşılaştırılmış ve çalışmayan kadınların çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeğinden daha fazla puan aldıkları görülmüştür. Literatürde benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak bu bulgular eşliğinde çalışmayan kadınların çalışan kadınlara göre daha cinsiyetçi bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir. Çalışmayan kadınların erkeğin gücünü,

⁵⁵ Aydan Erkurt, Kadına Yönelik Şiddet Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Yetkencilik ve Sosyal Baskınlık Yönelimi Açısından Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, s.23 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁵⁶ Tülay Kaçan, Çalışan Evli Kadınların Cinsel Yaşam Kalitesinde Toplumsal Cinsiyet Roller ve Çift Uyumlu İlişkisi, Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.52 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

toplumsal rolleri kabul etmeye daha yatkın oldukları, kadınların erkekler tarafından el üstünde tutulması, korunması ve ilgi gösterilmesi gerektiğini düşündükleri yorumu yapılabilir. Bu veriler araştırmanın hipotezini desteklemektedir.

Çalışan kadınların Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin ve alt boyutlarından aldığı puanlar ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve alt boyutlarından aldığı puanlar karşılaştırılmıştır.

Eleştiriye Duyarlılık Alt Boyutu ile Düşmanca Cinsiyetçilik alt boyutu arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguya göre cinsiyetçilik ölçeğinden alınan puanlar azaldıkça eleştiriye duyarlılık alt boyutundan alınan puanlar artmıştır. Daha az cinsiyetçi tutum sergileyen çalışan kadınların eleştiriye daha duyarlı oldukları sonucuna varılabilir. Yapılan bir çalışmada kadınların erkeklere kıyasla eleştiriye daha duyarlı oldukları ancak ilerleyen yaşlarda eleştiriye karşı duyarlılıklarının azaldığı görülmüştür.⁵⁷ Bu çalışmada çalışan kadınların 26-35 yaş aralığında olmasının da puanlara etki edebileceği düşünülmektedir.

Kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ile düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bulguya göre toplumsal cinsiyetçiliğin düzeyi yükseldikçe kişilerarası tehdit hissetme düzeyi de yükselmektedir. Kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme bölümünde bir konuda görüş bildirildiğinde birinin gülmesinin kişiyi ne ölçüde etkilediği, tartışma esnasında kötü izlenim bırakıp bırakmamak adına yorum yapıp yapılmaması durumu, toplumsal konuları tartışma esnasında insanları kızdıracak bir şey söyleyip söylememe durumuyla ilgili sorulara yer verilmiştir. Yapılan bir çalışmada kadınların dolaylı anlatım yolunu kullandıkları, bir konuda anlaşma yoluna gitmeyi tercih ettikleri, tartışmanın bir güç gösterisi olduğunu düşündükleri, kendilerini ifade etmeyi küçük yaşlarda öğrenmeye başladıkları, görüş bildirme, tartışmalara katılma gibi durumlarda ailelerinden ve toplumdan etkilendikleri anlatılmıştır.⁵⁸ Bu bölümden alınan puanların birbirleriyle anlamlı olması daha cinsiyetçi bir tutum sergileyen çalışan kadınların kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme bölümünde yer alan sorularda bir konuda görüş bildirildiğinde gülünmesinin kişiyi daha çok etkilediği, tartışma esnasında kötü izlenim bırakmamak adına yorum yapmamayı tercih ettiği sonucuna varılabilir.

Tartışmalara katılabilme alt boyutu ile düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutlarından alınan puanlar arasında negatif bir ilişki olduğu

⁵⁷ Hülya Baybek ve Seher Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2005, 73-95, s.90

⁵⁸ Güray Çağlar Köniç, Dil ve Cins Kadın ve Erkeklerde Dil Kullanımı, **Dilbilim Araştırmaları Dergisi**, 1992, 25-36 s.32

görülmektedir. Cinsiyetçilik ölçeğinden alınan puanlar düştükçe tartışmaya katılma alt boyutundan alınan puanlar artmaktadır. Bu bulgular eşliğinde çalışan ve daha az cinsiyetçi bir tutum sergileyen kadınların kendilerini daha rahat ifade ettikleri fikirlerini açıkça ve çekinmeden söyleyebildikleri yorumu yapılabilir. Bu sonuç kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme alt boyutundan çıkarılan sonucu desteklemektedir.

Psişik izolasyon alt boyutu ile düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutlarının ortalama puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Psişik izolasyon alt boyutunda yalnız olma eğilimi, çevrelerindeki insanların kişiyi gerçekten tanıyıp tanımama durumu sorulmuştur. Bulgulara dayanarak cinsiyetçi bir bakış açısına sahip bireylerin yalnız olma eğilimli oldukları ve çevreleri tarafından gerçekten tanınmadıklarını düşündükleri sonucuna varılabilir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini kabul eden çalışan kadınların iş ve aile dengesini kurmakta zorluk yaşamaları, ev işlerinde erkeklerden daha çok sorumluluk almaları gibi durumlar söz konusu olabileceğinden, kendilerine vakit ayırmak, dinlenmek amacıyla yalnızlığı tercih ettikleri de düşünülebilir.

Bu çalışmada, çalışan kadınların benlik saygısı düzeyleri ile cinsiyetçilik ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumun çalışan kadınların eğitim düzeyinin yüksek olmasından, toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkabildiklerinden, farkındalık düzeylerinin daha yüksek olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Öğrencilerle ilgili yapılan bir çalışmada cinsiyet, yaş, doğum sırası, anne ve babanın öğrenim düzeyi ve benlik saygısı düzeyi arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Yapılan bir araştırmada benlik saygısı düşük olan bireylerin “kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme”, “psişik izolasyon” düzeylerinin yüksek çıktığı bulunmuştur.⁵⁹

Çalışmayan kadınlarda da çalışan kadınlarda olduğu gibi kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi puanı ile cinsiyetçilik ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna ek olarak babayla ilişki alt boyutu ve düşmanca cinsiyetçilik puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Babalarıyla ilişkisi zayıf olan çalışmayan kadınlar düşmanca cinsiyetçilik alt boyutundan daha fazla puan almıştır. Bu veriye göre babasıyla ilişkisi az olan çalışmayan kadınlar düşmanca cinsiyetçi bir bakış açısına sahiptir. Kadın ve erkekler arasında daha çabuk ayırım yapmaya, erkeğin gücünü, toplumsal rolleri ve katı kuralları kabul etmeye daha yatkın oldukları yorumunu yapabiliriz.

---

⁵⁹ Nurten Kımtar, “Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme Psişik İzolasyon ve Dindarlık Üniversiteli Gençler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma”, **Bilimname Düşünce Platformu**, 2014, 207-236, s.209

Çalışan kadınlarda cinsiyetçiliğin benlik saygısına etkisi incelendiğinde aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. 2019 yılında yapılan bir çalışmada, kadınların menopoza girmeden önce ve menopoza girdikten sonraki benlik saygı düzeyleri incelenmiş ve iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.⁶⁰

Çalışmayan kadınlarda toplumsal cinsiyetçilik ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutundan alınan puanlar arttıkça benlik saygısı düzeyinde de artış görülmüştür. Benlik saygısı ölçeğinden alınan puanların yüksek olması bireyin benlik saygısı düzeyinin o kadar düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bu nedenle daha cinsiyetçi bir bakış açısına sahip olan çalışmayan kadınların benlik saygısı düzeyleri daha düşüktür. Türk toplumunda erkeklerin dışa dönük ve bağımsız yetiştirildiği, kızların ise içe dönük ve bağımlı yetiştirildiği görülmektedir. Bu durum bireyin kişiliğini ve benliğini etkilemektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet rollerini, erkek egemenliğini kabul eden kadınların yetişmesine neden olabilmektedir. Kadınsı cinsiyet rolleri ve erkeksi cinsiyet rollerini benimseyen kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada kadınsı cinsiyet rolleri benimseyen kadınların benlik saygısı düzeylerinin daha düşük çıktığı görülmüştür.⁶¹ Bu araştırmada çalışmayan ve toplumsal cinsiyet ayrımcılıklarını, akilliği, toplumsal kalıp yargıları kabul eden kadınların benlik saygılarının daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu veri araştırmanın hipotezini destekler niteliktedir.

---

⁶⁰ Serhat Gündüz, Menopoza Giren Kadınlar ile Menopoza Girmeyen Kadınların Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul, 2019, s.30 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁶¹ Merve Erdem, Yetişkin Kadın Bireylerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Benlik Saygısının İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s.49 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada sosyodemografik özelliklerin çalışan ve çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyetçiliğe bakış açısına etki ettiği görülmektedir. Eğitim düzeyi artıkça cinsiyetçi bakış açısı düzeyi azalmıştır.

Çalışmayan kadınlar Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden, Düşmanca ve Korumacı cinsiyetçilik alt boyutlarından daha yüksek puan almıştır.

Çalışmayan kadınların düşmanca cinsiyetçiliğe bakış açısı benlik saygısı düzeylerine etki etmektedir.

Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutu erkeğin gücünü, erkek egemenliğini, geleneksel rolleri kabul etmeyi kapsamaktadır. Çalışmayan kadınların eğitim düzeyinin düşük olması cinsiyetçi bakış açısının çalışmayan kadınlarda yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Bu sonuç toplumsal cinsiyet rollerinin, ataerkilliğin araştırmanın yapılmış olduğu bölgede kabul gördüğünü ve çalışmayan kadınların bu durumdan rahatsızlık duymadıklarını düşündürmektedir. Buna istinaden bu bölgede yapılacak bir başka çalışmada Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin kullanılması kadınların toplumsal cinsiyeti nasıl algıladığına ilişkin fikir vereceğinden kullanılması önerilebilir.

Bu araştırmanın kırsal bir bölgede yapılmış olması ve bölgede geçim kaynağının tarım olması sebebiyle kadınların tarlalarda aktif olarak çalışmış olmasına rağmen araştırmamızda bu grup çalışmayan kadınlar kabul edilmiş ancak bu durum kendilerini yeterli hissetmelerine sebep olabileceğini akla getirmektedir Bunun. çalışan ve çalışmayan kadınların benlik saygısı düzeyini etkilediği düşünülmüştür. Bu nedenle araştırmanın daha büyük grupları ile yapılması, Türkiye'nin farklı bölgelerde yapılması, kırsal ve kentsel bölgelerden gruplar karşılaştırılarak yapılması, kadın ve erkeklerle yapılması önerilir.

Çalışmayan kadınların daha cinsiyetçi bir bakış açısına sahip olduğundan dolayı bu bölgede cinsiyet eşitsizliklerine ve cinsiyetçi ön yargılara karşı halkın bilinçlendirilmesine olanak sağlayacak çalışmaların yapılması önemlidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

DURAN Nagihan Oğuz, **Kişilik Kuramları**, Pegem Akademi, Ankara, 2017

GÜNDOĞDU Yusuf Bahri, " The Possibility of Development and Change By Psychoanalytic Theory of Personalty" , **International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic**, 2016,

MAKALELER

AYDIN Betül, "Anne Babadan Algılanan Kabul İlgili Benlik Saygısı ve Akademik Başarı Umudun Aracı Rolü", **Cumhuriyet International Journal of Education**, 2014

BAYBEK Hülya ve YAVUZ Seher, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2005

BİNGÖL Orhan "Toplumsal Cinsiyet Olgusu Ve Türkiye’de Kadınlık", **KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 2014

BOZDEMİR Nafiz ve ÖZCAN Sevgi, "Cinselliğe Ve Cinsel Sağlığa Bakış", **Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care**, 2011

COŞKU Yakup, "Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme", **Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 2009

DEMİRÖZ Bal Meltem, "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış", **Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi**, 2014

ERASLAN Veysel, "Türkiye İş Gücü Piyasasında Ücret Seviyesinde Cinsiyet Ayrımcılığı", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, 2012

GÜLCAN Derya , "Benlik Farklılıklarına Rogersın Danışan Odaklı Terapisi ile Yaklaşım Vaka Çalışması", **Ayna Klinik Psikoloji Dergisi**, 2015

GÜRSES İbrahim ve Kılavuz M. Akif, "Erikson’un Psikososyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitiminin ve İletişimin Önemi", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2011

KIMTER Nurten, "Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme Psikik İzolasyon ve Dindarlık Üniversiteli Gençler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma", **Bilimname Düşünce Platformu**, 2014

KÖNİĞ Çağlar Güray, Dil ve Cins Kadın ve Erkeklerde Dil Kullanımı, **Dilbilim Araştırmaları Dergisi**, 1992

ÖZAYDINLIK Kevser, "Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın Ve Eğitim", **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 2014

ÖZEN Yener ve Gülaçtı Fikret, “Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gereksinim Var Mı”, **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2010

ÖZGÜNGÖR Sevgi ve Kapıkıran Necla Acun , “Erikson’un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi”, **Türk Psikolojik Dayanışma ve Rehberlik Dergisi**, 2011,

PEHLİVAN Pelin Vargel, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar Bir Literatür Taraması”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2017,

SAKALLI Uğurlu Nuray, “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 2002

VATANDAŞ Celalettin, “Toplumsal Cinsiyet Ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, 2007

VEFKİULUÇAY Duygu, “Perception of and Views on Gender Roles of Senior Students Enrolled at Kafkas University”, **Journal of Hacettepe University School of Nursing**, 2007

William A. Haviland, Cultural Anthropology The Human Challenge, Thomson Learning Academic Resource Center, United States of America, 2008

YILMAZ Hanzade Aslan, “Bir Derleme Benlik Kavramına İlişkin Bazı Yaklaşımlar ve Tanımlamalar”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2016

ZEMBAT Rengin ve Keleş Sadiye, “Erken Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Ölçeği’nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2012

TEZLER

AKINCI Elçin, Kadın İstihdamı ve Kadınların Çalışma Şartları: Türkiye-Güney Avrupa Karşılaştırması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2018
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ARSLAN Ergin, Algılanan Ebeveyn Tutumu Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısının Ergenlerin Akran Zorba Davranış Eğitimi ile İlişkisi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

BATGA Burcu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Bu Rollerin İş Yaşam Dengesine Olan Etkisi Özel Sektörde Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÇAYCI Merve Şule, Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Cinsiyet Ayrımcılığının Kadın Ağız Türkülerde İşlenişi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÇIKRIKÇIOĞLU Ferda, Ailesiyle Birlikte Yaşamayan Kız Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Belik Kavramı Yeme Tutumu ve Davranışları Üzerindeki Etkisi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ERDEM Merve, Yetişkin Kadın Bireylerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Benlik Saygısının İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

ERKURT Aydan, Kadına Yönelik Şiddet Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Yetkecilik ve Sosyal Baskınlık Yönelimi Açısından Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

GÜNDÜZ Serhat, Menopoza Giren Kadınlar ile Menopoza Girmeyen Kadınların Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul, 2019, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

GÖRDÜK Metin, Diyay Ruh Sağlığı İlişkisinde Yaratıcılığın ve Benlik Kavramı Belirginliğinin Aracı Rolü, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

IŞIK Bahar, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Bağlı Olarak Aile İçi Şiddetin Anlamlandırılması, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

KAÇAN Tülay, Çalışan Evli Kadınların Cinsel Yaşam Kalitesinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Çift Uyumu İlişkisi, Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

KANSU Ayşe, Sağlık Çalışanlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Nazilli Devlet Hastanesi Örneği, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

KARACA Bedia Kalemzer, Cinsel Yönelimin Cinsel Mitler Yetişkin Bağlanma Stillerini ve Toplumsal Cinsiyet Üzerindeki Etkisi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

KORKMAZ Mediha, Yetişkin Örneklem için Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1996 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

KÜREK Emine, Cinsel Kimlik Gelişiminde Din Eğitiminin Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2012, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

MALİK Dilek, Evli Bireylerin Değer Yönelimleri ile Cinsiyetçilik Düzeylerinin Evlilik Uyumlarıyla Olan İlişkisi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

MUSLU Leyla, Kırsal Bölgede Eşleri Tarafından Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınların Benlik Saygısı Düzeylerinin Belirlenmesi, Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli, 2001, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

OKTUĞ Zeynep, Freudun Kişilik Birimleri ile Reklam İletisinin İzleyici Üstünde Yarattığı Etkiler Arasındaki Bağlantı Magnum Kalbim Benecol ve Lösev Reklamları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ORHANER Gonca, Yetişkin Bireylerde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri ile Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişki, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.40 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖZBEY Hilal, Lise Öğrencilerinde Beden Algısı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2019 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖZDEMİR Seda Öykü, Hemşirelerin Kişilik Özellikleri Benlik Kavramı ve Mesleğe İlişkin Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZTÜRK Ayşe Nur, Girişimci Kadınların Özel Alana Yükledikleri Anlamının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi Bolu Örneği, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2019, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SARICA Özlem, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5 ve 6 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramlarının Çeşitli Sosyodemografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SOĞUKPINAR Eda, Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SOY Hikmet, Toplumsal Cinsiyet Kadının Sosyal ve Hukuki Konumu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SÜBETEN Anıl, Considerations of Death Anxiety Meaning in Life Self Esteem Self Compassion and Loneliness Vis a Vis Terrör Management Theory, Boğaziçi University, Institute for Graduate Studies in Social Sciences, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ŞAH Umut, Psikolojinin Çeşitli Alanlarında Çalışan Psikologların Cinsiyete Toplumsal Cinsiyete ve Queer Kuramına İlişkin Söylemleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**)

ŞEBER Merve, Reklam Metinlerindeki Psikolojik Unsurların Freud ve Jung Açısından Analizi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

TAŞGİT Muhammet Sıddık, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 2012, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

YÜKSEL Betül, Çalışma Hayatında Kadın Çalışanların Karşılaştıkları Sorunlar Cinsiyet Ayrımcılığına İlişkin Bir Araştırma, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

İNTERNET

Ankara Üniversitesi Açık Ders İnternet Sayfası, “Carl Rogers ve Birey Merkezli Yaklaşım”,

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/48412/mod_resource/content/1/Carl%20Rogers%20ve%20Birey%20Merkezli%20Yakla%C5%9F%C4%B1m.pdf (Erişim

tarihi: 01.12.2019)

Kate Whiting, “7 surprising and outrageous stats about gender inequality” 08 Mar 2019, <https://www.weforum.org/agenda/2019/03/surprising-stats-about-gender-inequality/> (Erişim Tarihi: 24.04.2019)

BÜLTEN

Ntv Haber Bülteni, Ntv Yayınları, İstanbul, 2019

EKLER

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. İşiniz : .....

2. Medeni durumunuz: Evli ( ) Bekar ( ) Boşanmış ya da ayrı yaşayan ( )

3. Çocuğunuz var mı ? Evet ( ) Hayır ( ) Evet ise kaç tane ; .....

4. Çocuklarınız dışında bakmakla yükümlü olduğunuz biri var mı ?

Hayır ( ) Anneanne ( ) Babaanne ( ) Dede ( ) Diğer .....

5. Yaş aralığınız : 18 - 25 ( ) 26 - 35 arası ( ) 36 - 45 arası ( ) 46 – 55 ( ) 56 – 65 ( )

6. Eğitim durumunuz ile ilgili sahip olduğunuz diploma:

Lise ( ) Yüksek Okul ( ) Üniversite ( ) Yüksek lisans ( ) Doktora ( )

7. Çalışma türünüz: Kadrolu ( ) Sözleşmeli ( ) Çalışmıyorum ( )

8. Ailenizin aylık ortalama toplam geliri (arazi, kira gelirleri, eş çalışması vb. dahil) ne kadardır?

2001 TL - 3000 TL ( ) 3001 TL - 5000 TL ( ) 5001 TL - 6000 TL ( ) 6001 TL – 8000 TL ( ) Diğer

9. Şu anda yaptığınız işten elde ettiğiniz gelir:

1501 TL – 2000 TL ( ) 2001 TL – 3000 TL ( ) 3001 – 5000 TL ( ) 5001 TL ve üstü ( )

ÇELİŞİK DUYGULU CİNSİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan uygun olanı ifadenin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

1	2	3	4	5	6
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

___ 1)- Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.

___ 2)- Gerçekte birçok kadın "eşitlik" arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.

___ 3)- Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.

___ 4)- Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.

___ 5)- Kadınlar çok çabuk alınırlar.

___ 6)- Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.

___ 7)- Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.

___ 8)- Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.

___ 9)- Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.

___ 10)-Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.

___ 11)- Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedir.

___ 12)- Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.

___ 13)- Erkekler kadınsız eksiktirler.

___ 14)- Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.

___ 15)- Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.

___ 16)- Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırırlar.

___ 17)- İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.

___ 18)- Erkeklere cinsel yönden yaklaşılabilir olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.

___ 19)- Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.

___ 20)- Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.

___ 21)- Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadırlar.

___ 22)- Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ**D – 1**

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

7. Genel olarak kendimden memnunum.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.

- A) Çok Doğru   B) Doğru
C) Yanlış   D) Çok Yanlış

D – 2

11. Kendiniz hakkındaki düşünceleriniz değişkenlik gösterir mi, yoksa her zaman aynı mıdır ?

- A) Çok Değişir   B) Zaman Zaman Değişir   C) Çok Az Değişir   D) Hiç Değişmez

12. Hiç kendiniz hakkında bir gün bir görüşe, başka bir gün farklı bir görüşe sahip olduğunuzu farkettiğiniz olur mu ?

- A) Evet, sık sık olur   B) Evet, bazen olur
C) Evet, nadiren olur   D) Hayır, hiç olmaz

13. Kendim hakkındaki görüşlerimin çok çabuk değiştiğini farkettim.

- A) Doğru   B) Yanlış

14. Kendim hakkında bazı günler olumlu bazı günlerse olumsuz düşüncelere sahip oluyorum.

- A) Doğru   B) Yanlış

15. Şu günlerde kendim hakkındaki görüşlerimi hiç birşeyin değiştiremeyeceğini düşünüyorum.

- A) Doğru   B) Yanlış

D – 3

16. Başınıza gerçekten bir şey geldiğinde kimse sizin durumunuzla pek ilgilenmeyecektir.

- A) Doğru   B) Yanlış

17. İnsan doğasında yardımlaşma gerçekten vardır.

- A) Doğru   B) Yanlış

18. Dikkatli davranmazsanız insanlar sizi kullanacaklardır.

- A) Doğru   B) Yanlış

19. Bazı kişiler, insanların büyük çoğunluğunun güvenilebilir olduğunu, bazıları ise insanlarla ilişkilerinde çok güvenilemeyeceğini söylerler. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz ?

- A) İnsanların çoğuna güvenilebilir
B) İnsanlarla ilişkilerde çok güvenilemez

20. İnsanlar daha çok başkalarına yardım etmeye mi, yoksa kendi çıkarlarını düşünmeye mi eğilimlidirler ?

- A) Başkalarına yardım etmeye
B) Kendi çıkarlarını düşünmeye

D – 4

21. Eleştiriye karşı ne kadar hassassınızdır ?

- A) Çok fazla hassas   B) Oldukça hassas
C) Az hassas   D) Hassas değil

22. Eleştiri ya da azarlama beni çok fazla incitir.

- A) Doğru   B) Yanlış

23. Yanlış yaptığınız bir şey için biri size güldüğünde veya suçladığında ne kadar rahatsız olursunuz ?

- A) Çok fazla
B) Oldukça
C) Rahatsız olmam

D – 5

24. Genelde ne kadar mutlusunuzdur ?

- A) Çok mutlu   B) Mutlu
C) Pek mutlu değil   D) Çok mutsuz

25. Genelde oldukça mutlu bir kişi olduğumu düşünüyorum.

- A) Doğru   B) Yanlış

26. Genel olarak kendinizi neşeli bir ruh hali içinde mi, yoksa neşesiz bir ruh hali içinde mi hissedersiniz ?

- A) Çok neşeli bir ruh hali içinde
B) Oldukça neşeli bir ruh hali içinde
C) Ne neşeli ne de neşesiz ruh halinde
D) Oldukça neşesiz ruh halinde

27. Hayattan çok zevk alıyorum.

- A) Doğru   B) Yanlış

28. Ben de mutlu gördüğüm diğer kişiler kadar mutlu olabilmeyi isterdim.

- A) Doğru   B) Yanlış

29. Kendinizi kederli ve karamsar hissettiğiniz olur mu ?

- A) Çok sık   B) Sık   C) Ara sıra
D) Nadiren   E) Hiçbir zaman

D – 6

30. Çoğu zaman başka bir şey yapmaktansa oturup hayal kurmayı tercih ediyorum.

- A) Doğru   B) Yanlış

31. Bana hayalperest denilebilir.

- A) Doğru   B) Yanlış

32. Zamanımın büyük bir kısmını hayal kurmakla geçiririm.

A) Doğru B) Yanlış

33. Gelecekte nasıl bir insan olacağınız konusunda hayal kurar mısınız ?

A) Çok sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

D – 7

34. Hiç uykuya dalma ya da uykunun sürekliliği açısından sorunuz oldu mu ?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

35. Hiç ellerinizin sizi rahatsız edecek kadar titrediği olur mu ?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

36. Hiç sizi rahatsız edecek kadar sinirlendiğiniz olur mu ?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

37. Hiç sizi rahatsız edecek kadar çarpıntı hissettiğiniz olur mu ?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

38. Hiç sizi rahatsız edecek kadar başınızın içinde basınç hissettiğiniz olur mu ?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

39. Şu sıralarda hiç tırnak yiyor musunuz ?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

40. Egzersiz veya çalışma zamanları dışında hiç sizi rahatsız edecek kadar nefes darlığı hissettiğiniz olur mu?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

41. Hiç sizi rahatsız edecek kadar ellerinizde terleme olur mu?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

42. Hiç rahatsız edici baş ağrıları çeker misiniz?

A) Sık sık B) Bazen C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

43. Hiç rahatsız edici kabuslar görür müsünüz?

- A) Sık sık   B) Bazen   C) Nadiren
D) Hiçbir zaman

D – 8

44. Ulusal veya uluslar arası önemli bir konuda görüşünüzü belirttiğinizde birisi size gülerse ne hissedersiniz ?

- A) Çok incinirim ve rahatsız olurum
B) Biraz incinirim ve rahatsız olurum
C) Beni pek fazla etkilemez

45. Ulusal veya uluslararası sorunlar tartışıldığında genellikle kötü izlenim bırakacak bir şey söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederim.

- A) Doğru   B) Yanlış

46. Toplumsal konularla ilgili tartışmalarda insanları kızdıracak bir şey söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederim.

- A) Doğru   B) Yanlış

D – 9

47. Uluslar arası konuları tartışır mısınız ?

- A) Pek çok   B) Oldukça   C) Çok az
D) Hiçbir zaman

48. Arkadaşlarınızla birlikte uluslar arası konuları tartıştığınız zaman tutumunuz nasıl olur ?

- A) Sadece dinlerim
B) Arada bir görüş bildiririm
C) Konuşmaya eşit oranda katılırım
D) Diğerlerini ikna etmeye çalışırım

D – 10

49. Siz 10 – 11 yaşlarınızdayken anneniz arkadaşlarınızı tanır mıydı ?

- A) Hepsini tanırdı
B) Çoğunu tanırdı
C) Bazılarını tanırdı
D) Hemen hemen hiçbirini tanımazdı

50. Bu dönemde babanız arkadaşlarınızı tanır mıydı?

- A) Hepsini tanırdı
B) Çoğunu tanırdı
C) Bazılarını tanırdı
D) Hemen hemen hiçbirini tanımazdı

51. 5. – 6. sınıflardayken karneniz iyi olduğunda anneniz çoğu zaman ilgilenmezdi.
A) Doğru B) Yanlış
52. 5. – 6. sınıflardayken karneniz iyi olduğunda babanız çoğu zaman ilgilenmezdi.
A) Doğru B) Yanlış
53. 5. – 6. sınıflardayken karneniz kötü olduğunda anneniz çoğu zaman ilgilenmezdi.
A) Doğru B) Yanlış
54. 5. – 6. sınıflardayken karneniz kötü olduğunda babanız çoğu zaman ilgilenmezdi.
A) Doğru B) Yanlış
55. Sizce diğer aile bireyleri sizin söylediğiniz şeylerle ne kadar ilgilenirler ?
A) Çok ilgilenirler B) Oldukça ilgilenirler C) İlgilenmezler

D – 11

56. Büyümekte olduğunuz dönemde babanızın en çok tuttuğu çocuğu kimdi ?
A) Ben B) Ağabeyim C) Ablam
D) Erkek kardeşim E) Kız kardeşim
F) Bildiğim kadarıyla çok tuttuğu birisi yoktu
57. Bu dönemde babanız arkadaşlarınızı tanır mıydı?
A) Hepsini tanırdı B) Çoğunu tanırdı
C) Bazılarını tanırdı D) Hiçbirini tanımazdı
58. Anne ve babanızın hangisi ile daha rahat konuşabiliyorsunuz ?
A) Babamla çok daha fazla
B) Babamla biraz daha fazla
C) Her ikisi ile eşit oranda
D) Annemle biraz daha fazla
E) Annemle çok daha fazla
59. Anne ve babanızın hangisi sizi daha çok över ?
A) Babam çok daha fazla
B) Babam biraz daha fazla
C) Her ikisi eşit oranda
D) Annem biraz daha fazla ;
E) Annem çok daha fazla
60. Anne ve babanızın hangisi size daha çok şefkat gösterir ?
A) Babam çok daha fazla
B) Babam biraz daha fazla
C) Her ikisi eşit oranda

- D) Annem biraz daha fazla
- E) Annem çok daha fazla

61. Anne ve babanız anlaşamadıkları zaman siz genellikle hangisinden yana olursunuz ?

- A) Çok daha fazla olarak babamdan yana
- B) Biraz fazla olarak babamdan yana
- C) Eşit oranda her ikisinden yana
- D) Biraz fazla olarak annemden yana
- E) Çok daha fazla olarak annemden yana

D – 12

62. Yalnız bir insan olmaya eğilimli misinizdir ?

- A) Evet
- B) Hayır

63. İnsanların çoğu sizin nasıl bir kişi olduğunuzu bilirler mi, yoksa çoğunun sizi gerçekten tanımadıklarını mı düşünürsünüz ?

- A) Çoğu benim nasıl biri olduğumu bilir
- B) Çoğu gerçekten ben